

MOJE FINANSE 2014

Wyniki ewaluacji programu w roku 2014

Struktura raportu:

- 1. Założone rezultaty programu**
- 2. Podstawowe informacje na temat zrealizowanych badań ewaluacyjnych**
- 3. Charakterystyka badanej próby**
- 4. Wyniki panelowego badania uczniów**
- 5. Zestawienie najważniejszych wniosków z badań nauczycieli**
- 6. Podsumowanie wyników badań ewaluacyjnych**

Założone rezultaty programu (1)

Według założeń w roku 2014 w wyniku uczestnictwa w programie:

- **co najmniej 60% uczniów zwiększy wiedzę i umiejętności w zakresie zarządzania finansami osobistymi:**
 - większość uczniów (ponad 50% ogółu) zmieni swoje zachowania i nawyki w obszarze zarządzania finansami osobistymi (tworzenie budżetu, oszczędzanie, planowanie wydatków i/ lub wykorzystywanie produktów i usług bankowych),
 - co najmniej 30% uczniów będzie potrafiło dokonać analizy i oceny potencjalnych skutków własnych decyzji w zakresie gospodarowania finansami,
- **co najmniej 40% uczniów wykorzystując technologię informatyczną będzie umiało pozyskać informacje o produktach i usługach finansowych,**
- **nauczyciele realizujący program zwiększą częstotliwość i zakres wykorzystywania narzędzi i technik informacyjno – komunikacyjnych w procesie dydaktycznym oraz umiejętności i motywację w tym zakresie.**

Założone rezultaty programu (2)

Ponadto w wyniku uczestnictwa w programie w roku 2014:

- **co najmniej 50% uczniów zwiększy wiedzę na temat zasad działania sektora bankowego i roli Narodowego Banku Polskiego w systemie finansowym państwa:**
 - co najmniej 40% uczniów, będzie umiało wyjaśnić jakie znaczenie odgrywa Narodowy Bank Polski w systemie finansowym Polski,
 - co najmniej 30% uczniów będzie umiało opisać zasady działania sektora bankowego,
- **co najmniej 50% uczniów zwiększy wiedzę na temat produktów i usług oferowanych przez instytucje finansowe (banki, GPW, Fundusze Inwestycyjne), a co najmniej 40% uczniów zwiększy zainteresowanie ich wykorzystywaniem:**
 - co najmniej 40% uczniów będzie umiało wymienić różne instytucje finansowe oraz oferowane przez nie usługi i produkty,
 - w przypadku co najmniej 40% uczniów wzrośnie poziom wiedzy na temat zasad wykorzystywania różnych produktów i usług finansowych,
 - w przypadku co najmniej 30% uczniów wzrośnie poziom wiedzy na temat różnych form inwestowania oraz rodzajów ryzyka z nimi związanych,
 - w przypadku co najmniej 30% uczniów wzrośnie zainteresowanie korzystaniem z produktów i usług finansowych.

Opis zrealizowanych badań ewaluacyjnych

Podstawę oceny poziomu realizacji założonych celów i rezultatów stanowią:

- wyniki ankietowego badania panelowego przeprowadzonego na próbie 252 uczniów realizujących program *Moje finanse* w roku 2014
- wyniki ankiety internetowej zamieszczonej na stronie programu (wypełnionej przez uczniów)
- wyniki badania metodą zogniskowanego wywiadu grupowego 22 nauczycieli realizujących program w roku 2014 (przeprowadzono 2 sesje fokusowe) *

Charakterystyka uczestników panelu

WIELKOŚĆ MIEJSCOWOŚCI

PŁEĆ

SZKOŁA

KLASA – rok edukacji w szkole ponadgimnazjalnej i profil

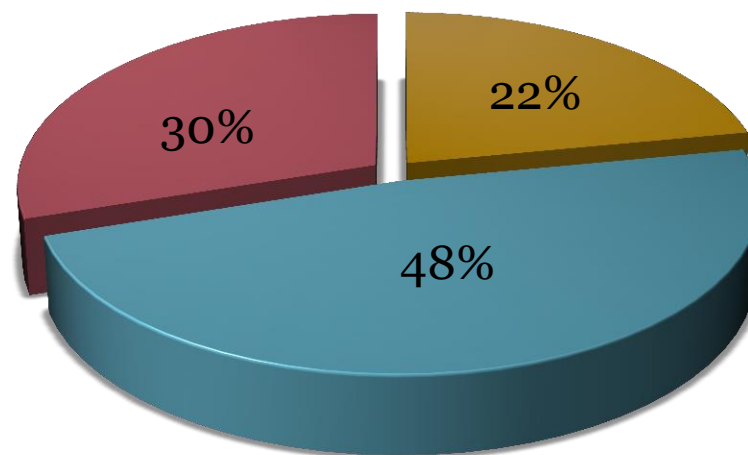
Struktura próby według płci, klas miejscowości i województw

W panelu wzięło udział 135 kobiet (54% ogółu badanych) i 117 mężczyzn (46% ogółu badanych)

Badani uczniowie rekrutowali się ze szkół zlokalizowanych na obszarze województw: lubelskiego, łódzkiego, mazowieckiego, podkarpackiego, i wielkopolskiego.

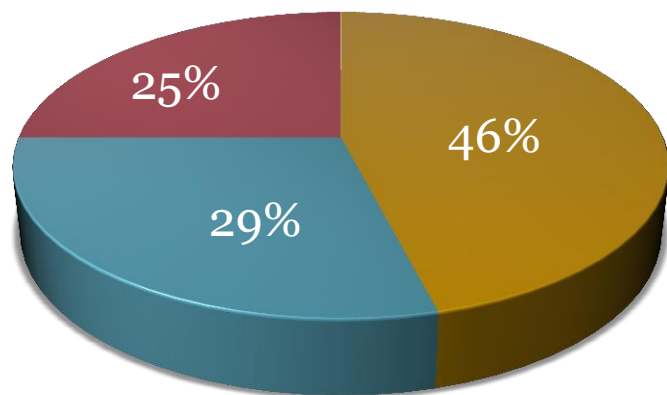
Klasa miejscowości

- do 50 tys. mieszkańców
- 50-300 tys. mieszkańców
- ponad 300 tys. mieszkańców

Struktura próby według typu szkoły, roku edukacji w szkole ponadgimnazjalnej i profilu klasy

Rok edukacji

■ klasy I ■ klasy II ■ klasy III i IV

**Wśród uczestników badania
39% stanowili uczniowie
liceów, zaś
61% uczniowie techników**

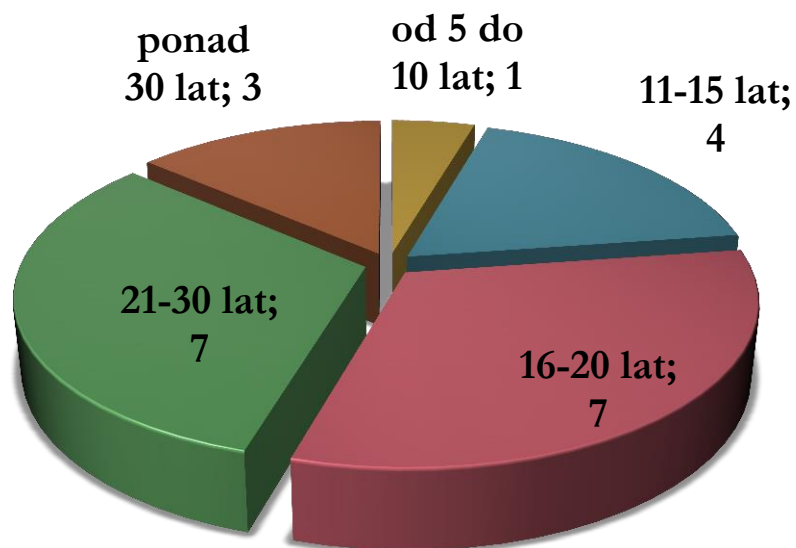
Profil klasy	Liczba uczniów	Procent ogółu
zawodowy (technik mechatronik, technolog odzieży)	86	34,1
ściśle (mat.- chem., mat.-geograf.)	50	19,8
ekonomiczny	30	11,9
gastronomiczny	23	9,1
artystyczny	27	10,7
ogólny	22	8,7
turystyczny	14	5,6
Ogółem	252	100

Charakterystyka nauczycieli uczestniczących w sesjach fokusowych

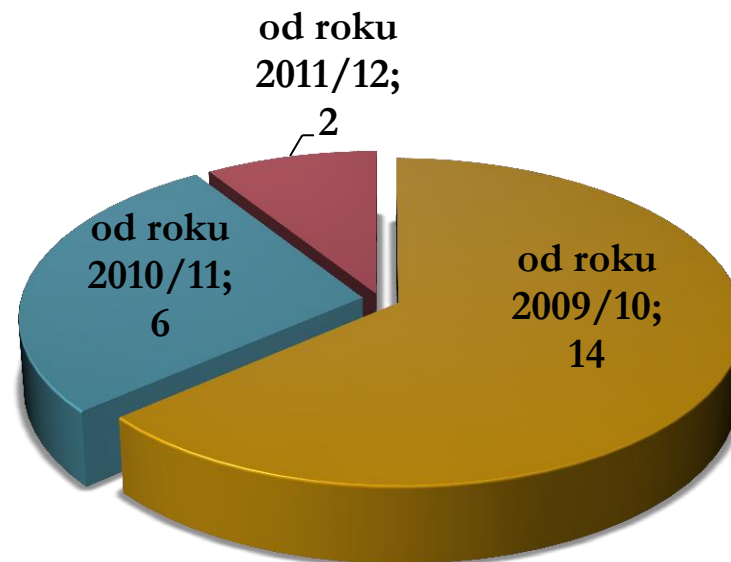
PŁEĆ,
STAŻ W ZAWODZIE NAUCZYCIELA ,
STAŻ W PROGRAMIE,
WIELKOŚĆ MIEJSCOWOŚCI,
TYP SZKOŁY

Charakterystyka badanych nauczycieli

Staż w zawodzie

Staż w programie

W badaniu wzięło udział 17 kobiet i 5 mężczyzn, z czego 12 osób pracowało w technikach, a 10 w liceach, 12 osób prowadziło zajęcia w szkołach zlokalizowanych w miejscowościach liczących ponad 100tys. mieszkańców, a 10 osób w szkołach zlokalizowanych w miejscowościach liczących poniżej 100tys. mieszkańców.

WYNIKI BADAŃ
EWALUACYJNYCH
ZREALIZOWANYCH
W ROKU 2014

Wiedza, umiejętności i zachowania w zakresie zarządzania finansami osobistymi

Wyniki badania panelowego uczniów

Wiedza na temat zarządzania finansami osobistymi - samoocena

Pretest (przed)	Posttest (0-brak wiedzy, 10 bardzo duża wiedza)											Ogółem - pretest
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
0	0	0	0	1	0	1	1	2	1	5	3	14
1	1	0	0	1	1	3	3	0	6	3	3	21
2	0	0	0	1	0	1	1	3	5	2	4	17
3	0	0	0	0	1	4	5	3	1	5	6	25
4	0	2	1	0	1	4	3	8	3	9	7	38
5	1	0	0	1	1	6	2	5	3	7	11	37
6	0	1	0	0	0	2	1	2	7	5	5	23
7	0	0	0	0	0	0	2	3	7	9	3	24
8	0	0	1	0	0	1	0	2	2	2	5	13
9	0	0	0	1	0	2	4	1	3	2	7	20
10	0	0	0	2	0	3	2	4	2	4	3	20
Ogółem - po	2	3	2	7	4	27	24	33	40	53	57	252

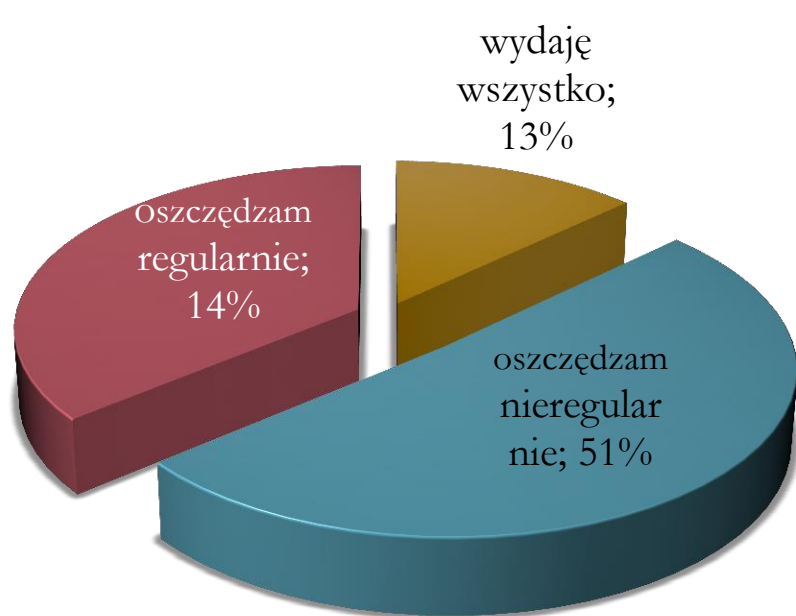
Wzrost oceny poziomu wiedzy na temat zarządzania finansami osobistymi odnotowano u 190 uczniów (75% ogółu badanych).

Wiedza na temat zarządzania finansami osobistymi - samoocena (według klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

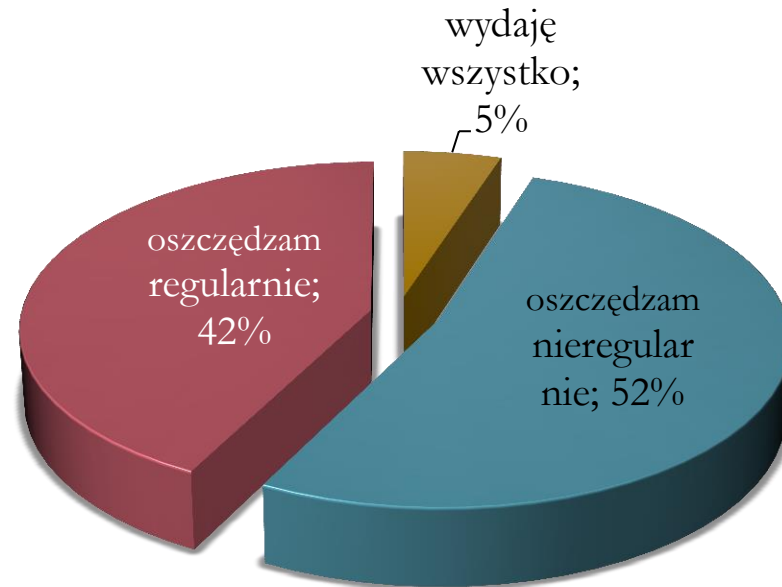
Klasa miejscowości/typ szkoły/rok nauki	Odsetek uczniów, u których odnotowano wzrost oceny
OGÓŁEM n=252	75%
miasto do 50 tys. n=56	73%
miasto od 50-300 tys. n=122	78%
miasto pow. 300 tys. n=74	73%
<hr/>	
LICEUM n=99	67%
TECHNIKUM n=153	81%
<hr/>	
klasa I n= 117	71%
klasa II n= 71	72%
klasa III/IV n= 64	88%

Sposób gospodarowania własnymi pieniędzmi - oszczędzanie

Zdecydowana większość badanej młodzieży (81% ogółu przed programem i 87% ogółu po programie) otrzymuje środki finansowe, którymi może samodzielnie rozporządzać. Preferowane sposoby gospodarowania finansami przedstawiają wykresy.

Pretest – N=204

Postest – N=220

Oszczędzanie (według klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

Klasa miejscowości/typ szkoły	Odsetek uczniów gospodarujących swoimi finansami w określony sposób							
	wydaję wszystko		oszczędzam nieregularnie		oszczędzam regularnie		nie dysponuję własnymi pieniędzmi	
	Przed	Po	Przed	Po	Przed	Po	Przed	Po
miasto do 50 tys. n=56	7%	4%	41%	37%	32%	43%	20%	16%
miasto od 50-300 tys. n=122	12%	4%	43%	46%	25%	36%	20%	14%
miasto pow. 300 tys. n=74	10%	7%	40%	51%	32%	34%	18%	8%
LICEUM n=99	13 %	5%	42%	42%	29%	42%	15%	10%
TECHNIKUM n=153	8 %	5%	41%	48%	29%	33%	22%	14%
klasa I n= 117	6%	3%	41%	43%	33%	40%	20%	14%
klasa II n= 71	16%	9%	38%	42%	31%	32%	15%	17%
klasa III/IV n= 64	13%	5%	47%	54%	20%	36%	20%	5%

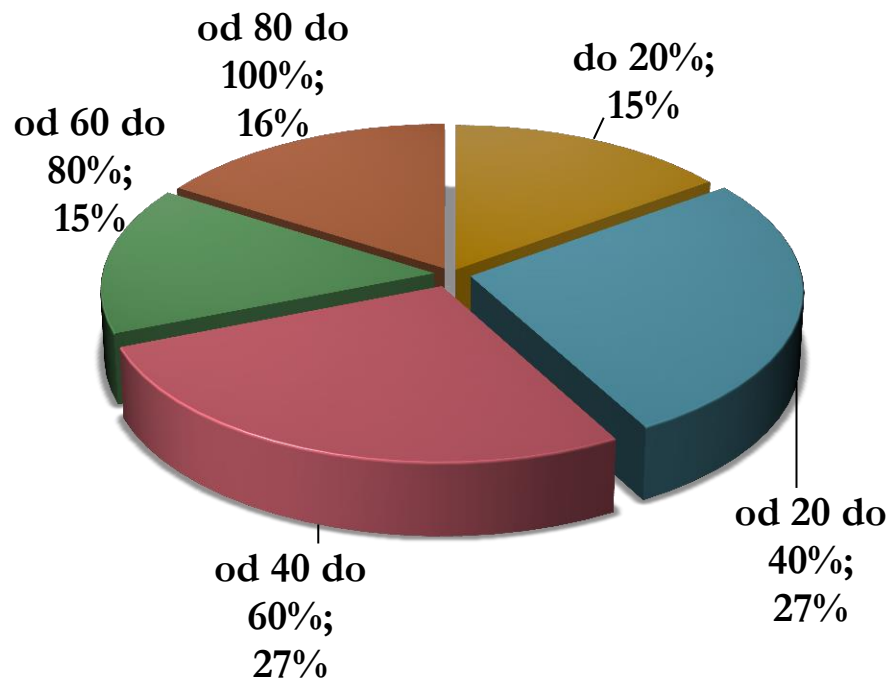
Zmiana sposobu gospodarowania własnymi pieniędzmi - oszczędzanie

Po programie oszczędzać zaczyna 76% uczniów, którzy przed programem w ogóle tego nie robili (2/3 tej grupy stanowią uczniowie, którzy przed programem nie posiadali własnych pieniędzy, którymi mogliby dysponować, a otrzymali taką możliwość w trakcie programu, zaś 1/3 to uczniowie posiadający własne środki już przed programem, ale wydający wcześniej wszystko na bieżące potrzeby). Także 18% osób, które oszczędzały dotąd niesystematycznie zaczyna to robić w sposób regularny (odwrotna sytuacja dotyczy tylko 1% badanych).

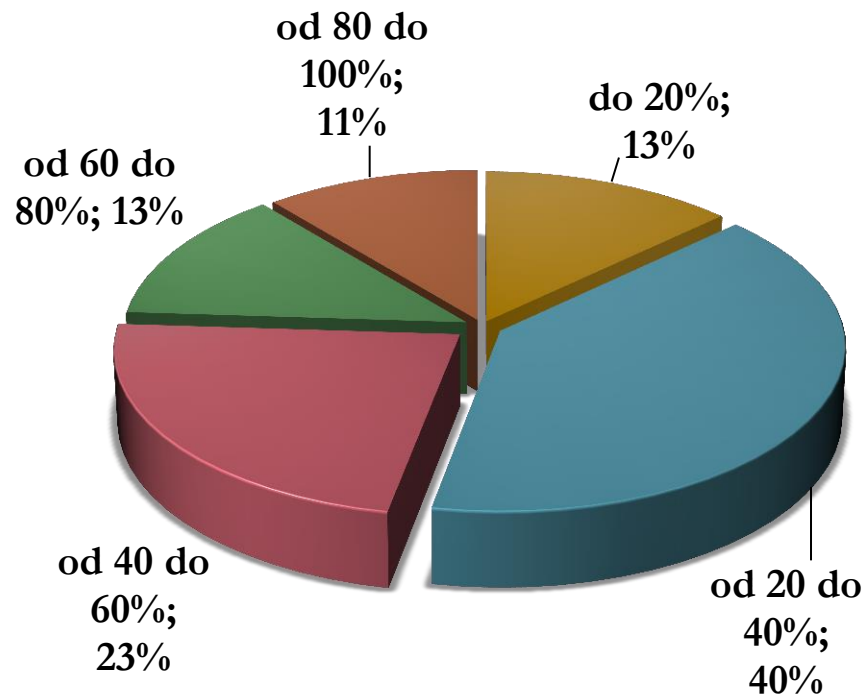
Przed programem	Po programie			
	wydaję wszystko	oszczędzam nieregularnie	oszczędzam regularnie	nie dysponuję własnymi pieniędzmi
wydaję wszystko N=26	15%	65%	8%	12%
oszczędzam nieregularnie N=108	7%	67%	18%	9%
oszczędzam regularnie N=73	0	1%	85%	14%
nie dysponuje własnymi pieniędzmi N=48	2%	56%	21%	21%
Ogółem po programie	5%(12U)	46%(115 U)	37%(93 U)	13%(32U)

Odsetek dochodów oszczędzanych w przeciętnym miesiącu

Pretest N=178

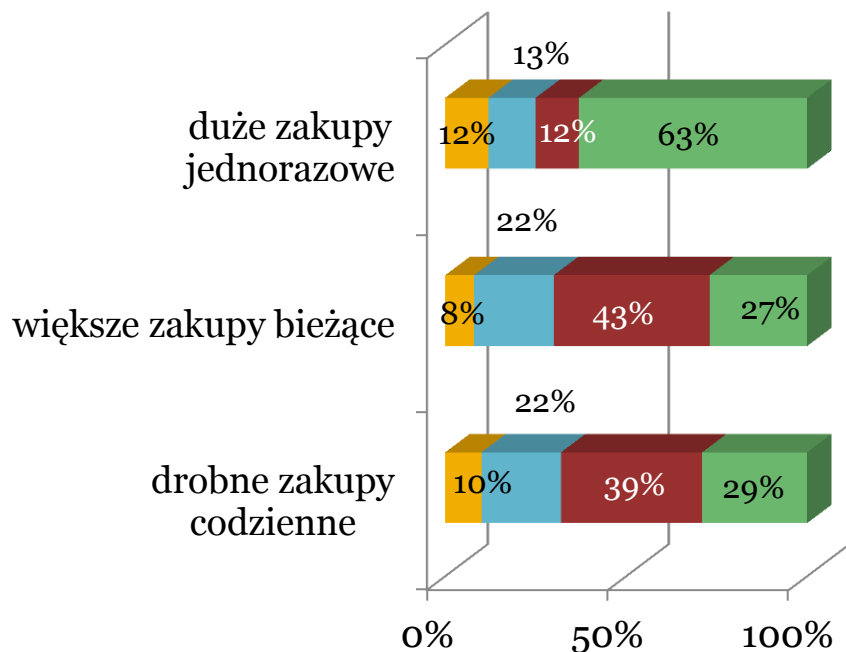
Posttest N= 209

Planowanie wydatków

Jaką część swoich wydatków danej kategorii planujesz?

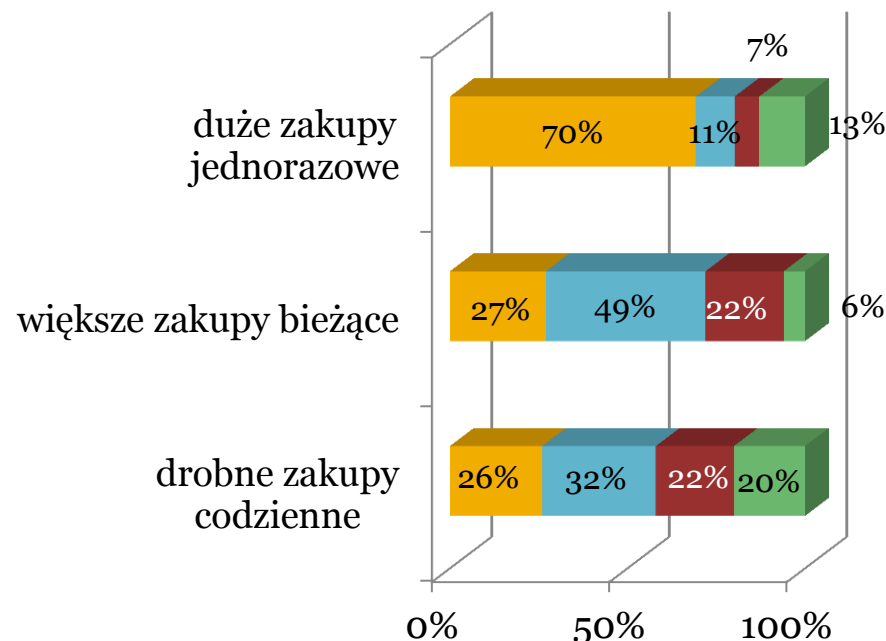
- wszystkie
- większość
- tylko niektóre
- w ogóle nie planuję

Pretest

Jaką część swoich wydatków danej kategorii planujesz?

- wszystkie
- większość
- tylko niektóre
- w ogóle nie planuję

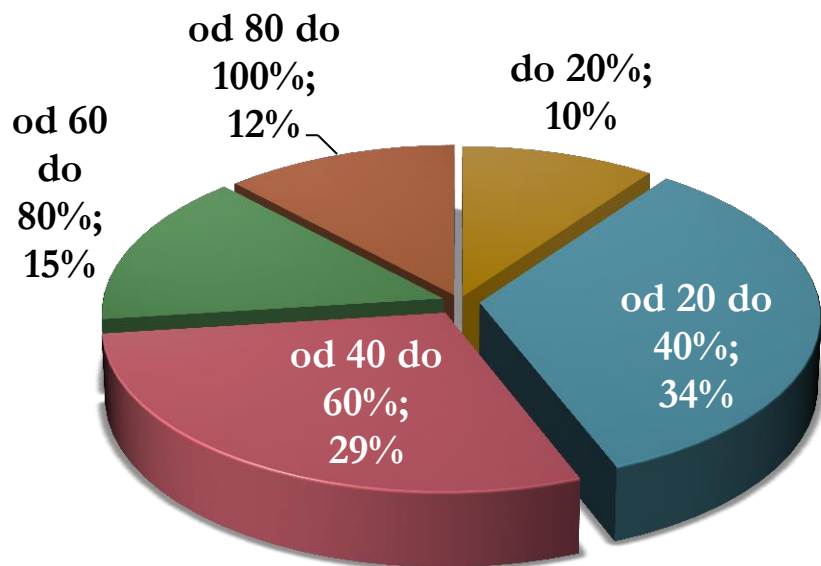

Posttest

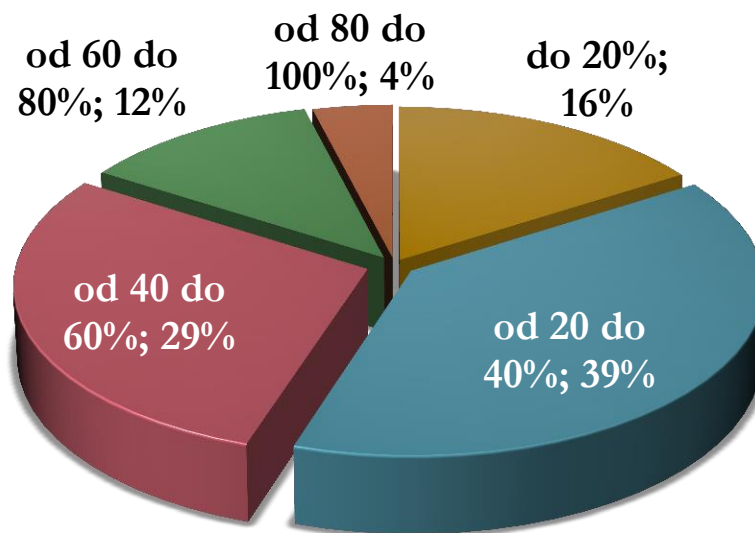
Planowanie wydatków (według klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

Klasa miejscowości/ typ szkoły/rok nauki	Odsetek uczniów, którzy po programie zwiększyli udział wydatków planowanych w całości wydatków danego typu			
	Codziennie drobne zakupy	Większe zakupy bieżące	Duże zakupy jednorazowe	Ogółem - uczniowie, którzy zwiększyli udział wydatków planowanych w ramach co najmniej jednego typu wydatków
Ogółem n=252	53%	66%	75%	91%
miasto do 50 tys. n=56	54%	69%	69%	90%
miasto od 50-300 tys. n=122	48%	73%	82%	94%
miasto pow. 300 tys. n=74	60%	54%	68%	87%
LICEUM n=99	62%	59%	73%	90%
TECHNIKUM n=153	47%	71%	76%	91%
klasa I n= 117	61%	62%	75%	92%
klasa II n= 71	53%	67%	74%	86%
klasa III/IV n= 64	40%	72%	76%	93%

Udział wydatków nieplanowanych w ramach ogółu wydatków dokonywanych w przeciętnym miesiącu

Pretest

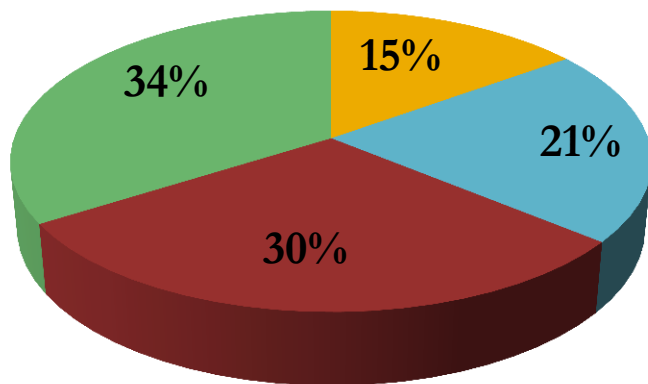
Posttest

Tworzenie budżetu domowego

Pretest

W gospodarstwie domowym:

- budżet tworzy się regularnie
- budżet tworzy się od czasu do czasu
- nie tworzy się budżetu
- uczeń nie wie czy tworzy się budżet

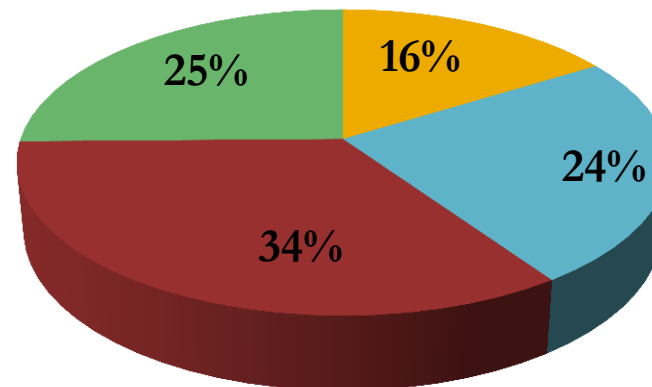

W tworzeniu budżetu domowego bierze udział 17% uczniów, w domach których budżet taki jest sporządzany (15 z 87 osób).

Posttest

W gospodarstwie domowym:

- budżet tworzy się regularnie
- budżet tworzy się od czasu do czasu
- nie tworzy się budżetu
- uczeń nie wie czy tworzy się budżet

W tworzeniu budżetu domowego bierze udział 69% uczniów, w domach których budżet taki jest sporządzany (70 ze 101 osób).

Umiejętności w zakresie sporządzania budżetu osobistego (planowania dochodów i wydatków) - samoocena

Pretest (przed)	Posttest (0-brak umiejętności, 10 bardzo duże umiejętności)											Ogółem - pretest
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
0	2	0	1	1	0	2	1	3	5	3	7	25
1	0	0	0	2	0	2	2	3	1	2	5	17
2	0	0	0	0	0	1	2	1	4	1	2	11
3	0	2	1	0	1	4	0	4	6	5	7	30
4	1	0	1	0	2	2	2	3	6	5	5	27
5	1	0	0	1	0	6	6	5	10	5	11	45
6	0	0	0	0	1	1	0	1	6	5	6	20
7	0	0	0	0	1	0	1	0	4	4	7	17
8	0	0	0	0	0	1	1	5	4	11	8	30
9	0	1	0	0	0	0	0	1	3	3	5	13
10	0	0	0	1	0	1	1	2	2	3	7	17
Ogółem - po	4	3	3	5	5	20	16	28	51	47	70	252

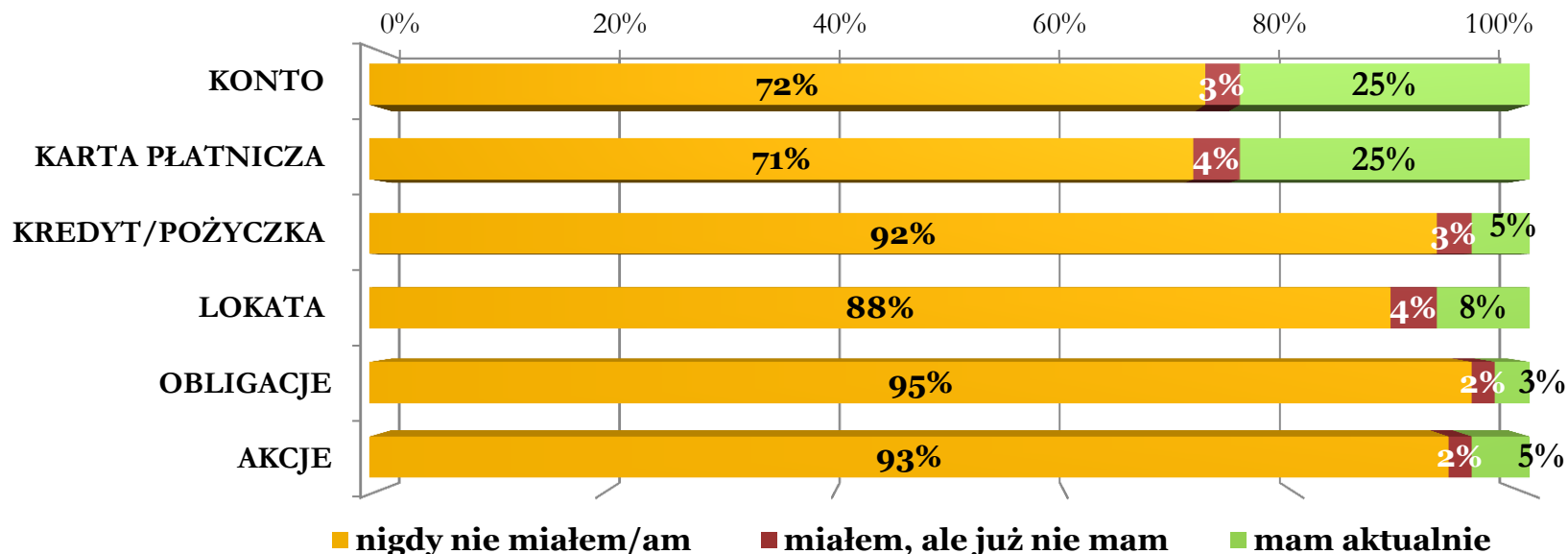
Wzrost oceny poziomu umiejętności w zakresie sporządzania budżetu osobistego odnotowano u 195 uczniów (77% ogółu badanych).

Umiejętności w zakresie sporządzania budżetu osobistego - samoocena (według klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

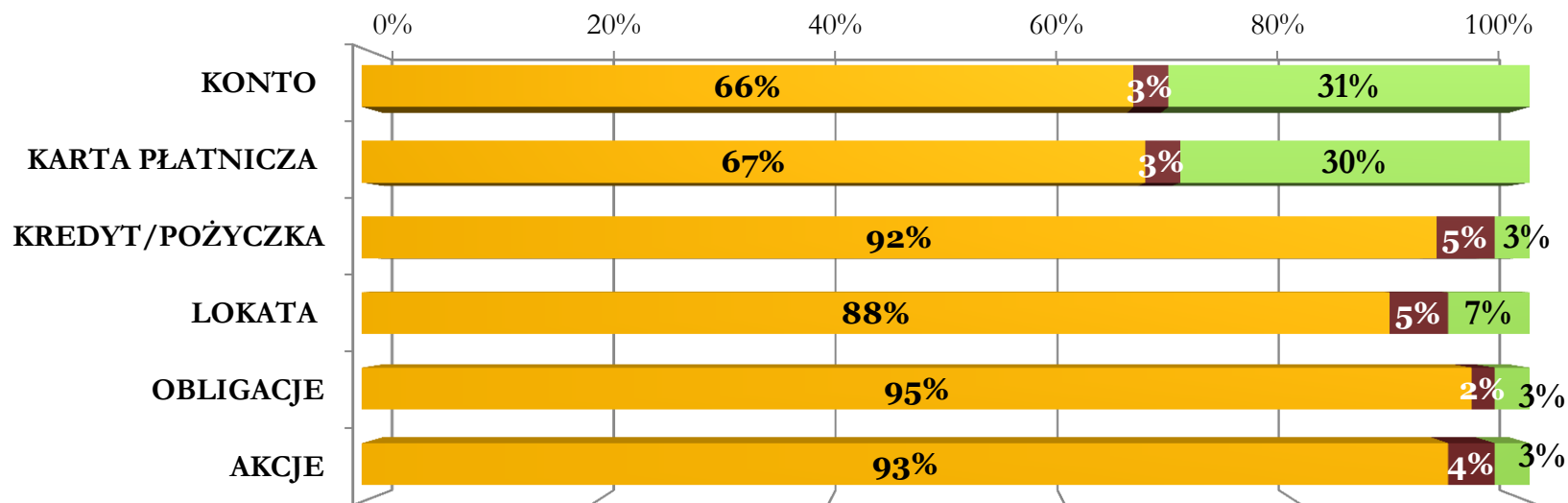
Klasa miejscowości/typ szkoły/rok nauki	Odsetek uczniów, u których odnotowano wzrost oceny
OGÓŁEM n=252	77%
miasto do 50 tys. n=56	84%
miasto od 50-300 tys. n=122	77%
miasto pow. 300 tys. n=74	73%
<hr/>	
LICEUM n=99	68%
TECHNIKUM n=153	84%
<hr/>	
klasa I n= 117	72%
klasa II n= 71	78%
klasa III/IV n= 64	89%

Wykorzystywanie produktów i usług bankowych

Przed programem

Po programie

Własne konto i karta płatnicza (według klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

Klasa miejscowości/typ szkoły/rok nauki	Konto		Karta płatnicza	
	Przed	Po	Przed	Po
OGÓŁEM n=252	25%	31%	25%	30%
miasto do 50 tys. n=56	14%	21%	11%	18%
miasto od 50-300 tys. n=122	26%	26%	24%	25%
miasto pow. 300 tys. n=74	33%	47%	38%	49%
LICEUM n=99	30%	25%	30%	27%
TECHNIKUM n=153	22%	36%	23%	33%
klasa I n= 117	25%	26%	25%	25%
klasa II n= 71	25%	39%	26%	40%
klasa III/IV n= 64	24%	33%	23%	30%

Umiejętności w zakresie korzystania z produktów i usług bankowych - samoocena

Pretest (przed)	Posttest (0-brak umiejętności, 10 bardzo duże umiejętności)											Ogółem - pretest
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
0	1	0	1	3	1	2	2	2	4	8	3	27
1	0	0	0	2	2	2	7	4	4	3	9	33
2	0	0	1	0	2	4	7	3	3	2	8	30
3	0	0	1	0	2	7	5	4	7	5	5	36
4	0	0	0	2	0	3	2	0	7	3	2	19
5	1	0	1	1	3	6	4	3	5	10	3	37
6	1	0	0	0	3	1	0	2	7	5	5	24
7	0	0	0	0	1	2	0	2	4	4	5	18
8	0	0	0	1	0	0	1	1	4	3	5	15
9	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	3	6
10	0	0	1	1	0	0	1	0	0	2	2	7
Ogółem - po	3	1	5	10	14	28	29	21	45	46	50	252

Wzrost oceny poziomu umiejętności w zakresie korzystania z produktów i usług bankowych odnotowano u 208 uczniów (83% ogółu badanych).

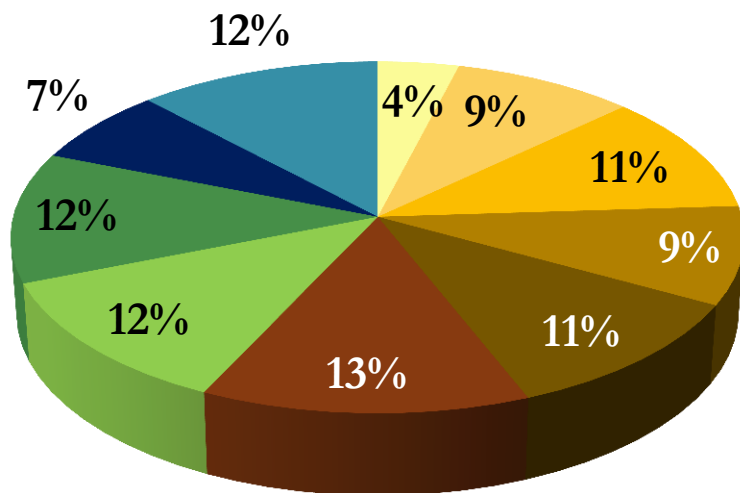
Umiejętność korzystania z produktów i usług bankowych - samoocena (według klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

Klasa miejscowości/typ szkoły/rok nauki	Odsetek uczniów, u których odnotowano wzrost oceny
OGÓŁEM n=252	83%
miasto do 50 tys. n=56	79%
miasto od 50-300 tys. n=122	87%
miasto pow. 300 tys. n=74	78%
<hr/>	
LICEUM n=99	77%
TECHNIKUM n=153	86%
<hr/>	
klasa I n= 117	78%
klasa II n= 71	82%
klasa III/IV n= 64	91%

Umiejętności analizowania i oceny potencjalnych skutków decyzji finansowych – wynik testu (maksymalnie 9 punktów)

Pretest

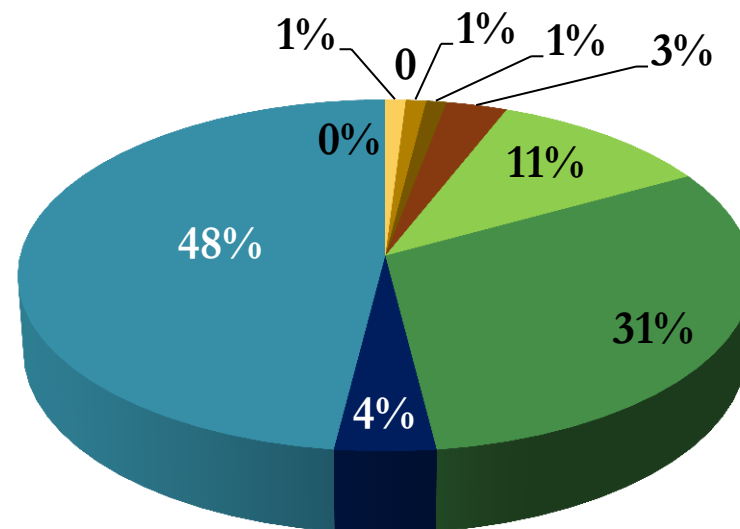
Odsetek uczniów z daną liczbą punktów

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Posttest

Odsetek uczniów z daną liczbą punktów

1 3 4 5 6 7 8 9

Umiejętności analizowania i oceny skutków decyzji finansowych – wynik testu (według klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

Klasa miejscowości/typ szkoły/rok nauki	Odsetek uczniów, którzy w postępie osiągnęli wyższy wynik
OGÓŁEM n=252	74%
miasto do 50 tys. n=56	82%
miasto od 50-300 tys. n=122	82%
miasto pow. 300 tys. n=74	55%
<hr/>	
LICEUM n=99	74%
TECHNIKUM n=153	75%
<hr/>	
klasa I n= 117	76%
klasa II n= 71	72%
klasa III/IV n= 64	75%

Umiejętności w zakresie analizowania skutków decyzji finansowych - samoocena

Pretest (przed)	Posttest (0-brak umiejętności, 10 bardzo duże umiejętności)											Ogółem - pretest
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
0	0	0	1	2	1	1	2	0	3	4	2	16
1	1	1	1	1	1	2	1	4	2	6	4	24
2	0	1	0	1	2	1	1	4	3	3	6	22
3	0	0	1	0	3	4	3	1	3	5	2	22
4	1	0	0	0	0	2	3	4	10	6	3	29
5	2	0	0	2	2	3	3	7	5	8	8	40
6	0	0	0	0	2	0	2	3	2	7	6	22
7	1	0	1	1	1	0	1	1	5	7	6	24
8	0	0	1	0	0	1	4	2	4	6	7	25
9	0	1	0	1	1	1	1	1	1	3	2	12
10	0	0	0	0	1	0	0	3	1	3	8	16
Ogółem - po	5	3	5	8	14	15	21	30	39	58	54	252

Wzrost oceny poziomu umiejętności w zakresie analizowania skutków decyzji finansowych odnotowano u 190 uczniów (75% ogółu badanych).

Umiejętności w zakresie analizowania skutków decyzji finansowych – samoocena (według klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

Klasa miejscowości/typ szkoły/rok nauki	Odsetek uczniów, u których odnotowano wzrost oceny
OGÓŁEM n=252	75%
miasto do 50 tys. n=56	75%
miasto od 50-300 tys. n=122	75%
miasto pow. 300 tys. n=74	76%
<hr/>	
LICEUM n=99	69%
TECHNIKUM n=153	80%
<hr/>	
klasa I n= 117	69%
klasa II n= 71	75%
klasa III/IV n= 64	88%

Zmiana poziomu wiedzy i umiejętności w zakresie zarządzania finansami osobistymi

Większość uczniów w trakcie realizacji programu znacząco zwiększyła wiedzę i umiejętności związane z zarządzaniem finansami osobistymi oraz zmieniła swoje zachowania w tym obszarze:

- ponad 90% badanych uczniów w trakcie realizacji programu zwiększyło udział wydatków planowanych w ramach ogółu dokonywanych wydatków;
- aż 76% uczniów, którzy przed programem nie dysponowali własnymi środkami finansowymi lub wydawali wszystkie swoje dochody na bieżące potrzeby, zaczęło oszczędzać pieniądze otrzymywane w trakcie programu;
- niemal 70% uczniów, w domach których jest sporządzany budżet domowy (70 ze 101 osób) zaczęło brać udział w jego tworzeniu;
- niemal $\frac{3}{4}$ uczniów pogłębiło umiejętności w zakresie analizowania i oceny potencjalnych skutków decyzji finansowych uzyskując w badaniu końcowym wyższy wynik testu z tego zakresu tematycznego, niż w badaniu początkowym

Wyniki te są zbieżne z samooceną badanych – ponad $\frac{3}{4}$ z nich po zakończeniu programu oceniło swoją wiedzę w analizowanym obszarze wyżej niż w pomiarze początkowym.

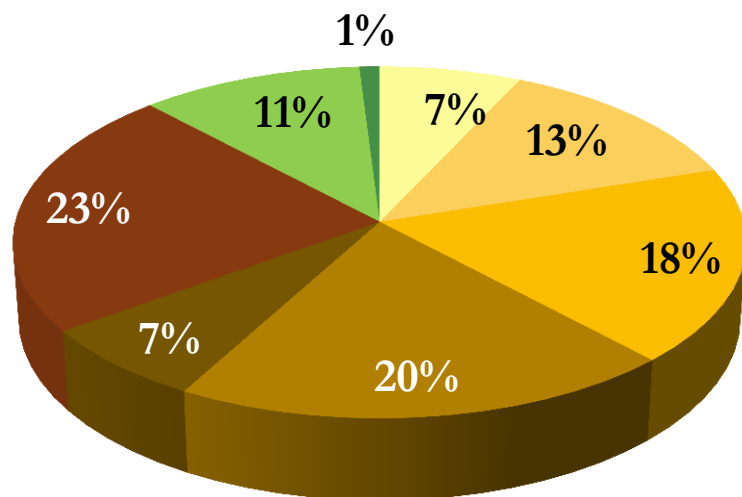
Wiedza na temat zasad działania sektora bankowego i roli NBP w systemie finansowym państwa

Wyniki badania panelowego uczniów

Wiedza na temat zasad działania sektora bankowego wynik testu (maksymalnie 7 punktów)

Pretest

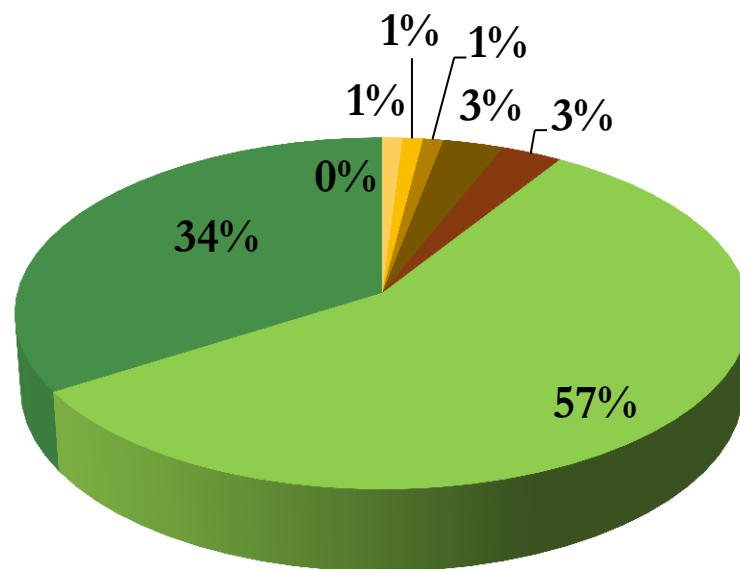
Odsetek uczniów z daną liczbą punktów

0 1 2 3 4 5 6 7

Posttest

Odsetek uczniów z daną liczbą punktów

0 1 2 3 4 5 6 7

Wiedza na temat zasad działania sektora bankowego – wynik testu (według klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

Klasa miejscowości/typ szkoły/rok nauki	Odsetek uczniów, którzy w postępie osiągnęli wyższy wynik
OGÓŁEM n=252	88%
miasto do 50 tys. n=56	84%
miasto od 50-300 tys. n=122	93%
miasto pow. 300 tys. n=74	83%
<hr/>	
LICEUM n=99	91%
TECHNIKUM n=153	86%
<hr/>	
klasa I n= 117	86%
klasa II n= 71	87%
klasa III/IV n= 64	91%

Wiedza na temat zasad działania sektora bankowego - samoocena

Pretest (przed)	Posttest (0-brak wiedzy, 10 bardzo duża wiedza)											Ogółem - pretest
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
0	1	3	1	6	3	2	4	1	7	4	4	36
1	0	1	2	3	3	6	4	3	6	1	5	34
2	0	0	2	1	2	5	5	2	4	5	4	30
3	0	0	1	3	3	9	8	4	8	4	4	44
4	0	0	0	0	1	2	5	2	6	12	6	34
5	0	0	0	2	2	6	1	3	4	4	4	26
6	0	0	0	0	1	2	1	3	4	4	1	16
7	0	0	0	0	1	1	1	1	4	3	0	11
8	0	0	0	1	1	1	1	1	0	3	2	10
9	0	0	0	0	0	2	0	0	2	1	0	5
10	0	0	0	0	1	0	0	1	1	0	3	6
Ogółem - po	1	4	6	16	18	36	30	21	46	41	33	252

Wzrost oceny poziomu wiedzy na temat zasad działania sektora bankowego odnotowano u 209 uczniów (83% ogółu badanych).

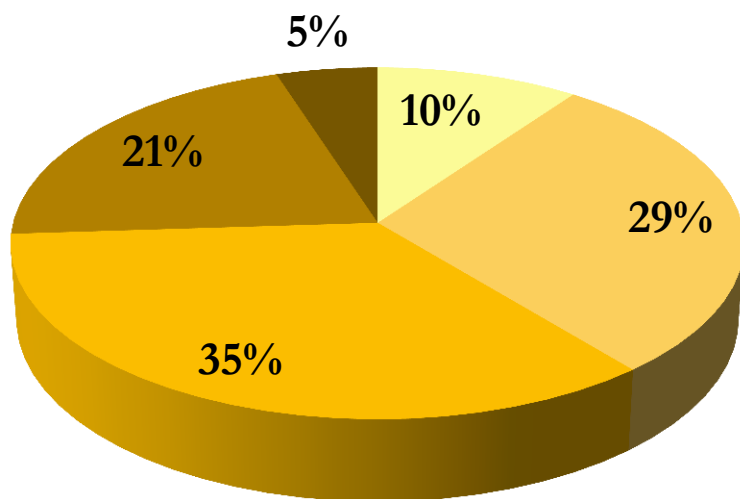
Wiedza na temat zasad działania sektora bankowego - samoocena (według klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

Klasa miejscowości/typ szkoły/rok nauki	Odsetek uczniów, u których odnotowano wzrost oceny
OGÓŁEM n=252	83%
miasto do 50 tys. n=56	77%
miasto od 50-300 tys. n=122	84%
miasto pow. 300 tys. n=74	88%
<hr/>	
LICEUM n=99	81%
TECHNIKUM n=153	85%
<hr/>	
klasa I n= 117	81%
klasa II n= 71	86%
klasa III/IV n= 64	84%

Wiedza na temat roli Narodowego Banku Polskiego w systemie finansowym państwa polskiego - wynik testu (maks. 4 punkty)

Pretest

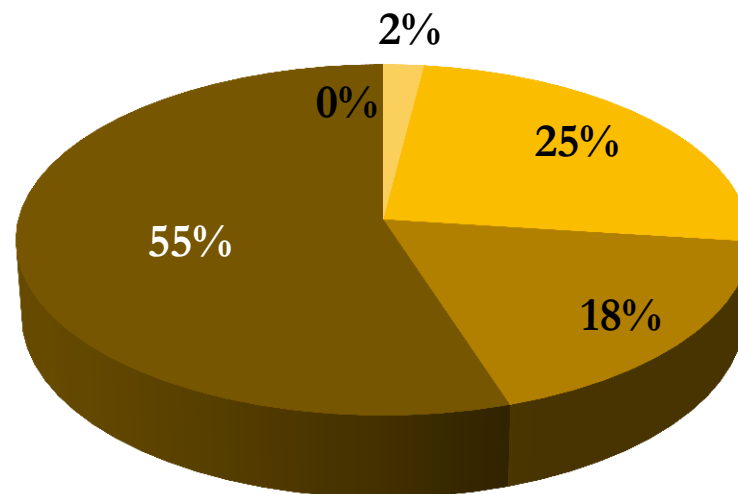
Odsetek uczniów z daną liczbą punktów

0 1 2 3 4

Posttest

Odsetek uczniów z daną liczbą punktów

0 1 2 3 4

Wiedza na temat roli NBP w systemie finansowym państwa polskiego – wynik testu (wg klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

Klasa miejscowości/typ szkoły/rok nauki	Odsetek uczniów, którzy w postępie osiągnęli wyższy wynik
OGÓŁEM n=252	71%
miasto do 50 tys. n=56	63%
miasto od 50-300 tys. n=122	62%
miasto pow. 300 tys. n=74	92%
<hr/>	
LICEUM n=99	69%
TECHNIKUM n=153	73%
<hr/>	
klasa I n= 117	72%
klasa II n= 71	92%
klasa III/IV n= 64	45%

Wiedza na temat roli NBP w systemie finansowym państwa polskiego - samoocena

Pretest (przed)	Posttest (0-brak wiedzy, 10 bardzo duża wiedza)											Ogółem - pretest
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
0	1	1	2	3	1	4	2	5	6	1	8	34
1	1	2	1	2	3	3	2	4	7	1	6	32
2	0	1	0	1	1	4	4	0	7	3	3	24
3	0	0	0	0	2	4	6	8	6	5	7	38
4	0	1	0	3	0	3	2	3	5	0	7	24
5	1	0	0	1	1	5	2	5	7	6	10	38
6	0	0	0	0	1	0	1	2	6	3	4	17
7	0	0	0	0	0	2	2	2	2	5	4	17
8	0	0	0	0	0	1	0	0	5	1	0	7
9	1	0	0	0	2	1	2	0	0	2	2	10
10	0	0	1	1	0	1	1	0	1	0	6	11
Ogółem - po	4	5	4	11	11	28	24	29	52	27	57	252

Wzrost oceny poziomu wiedzy na temat roli NBP w systemie finansowym państwa polskiego odnotowano u 202 uczniów (80% ogółu badanych).

Wiedza na temat roli NBP w systemie finansowym państwa polskiego – samoocena (według klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

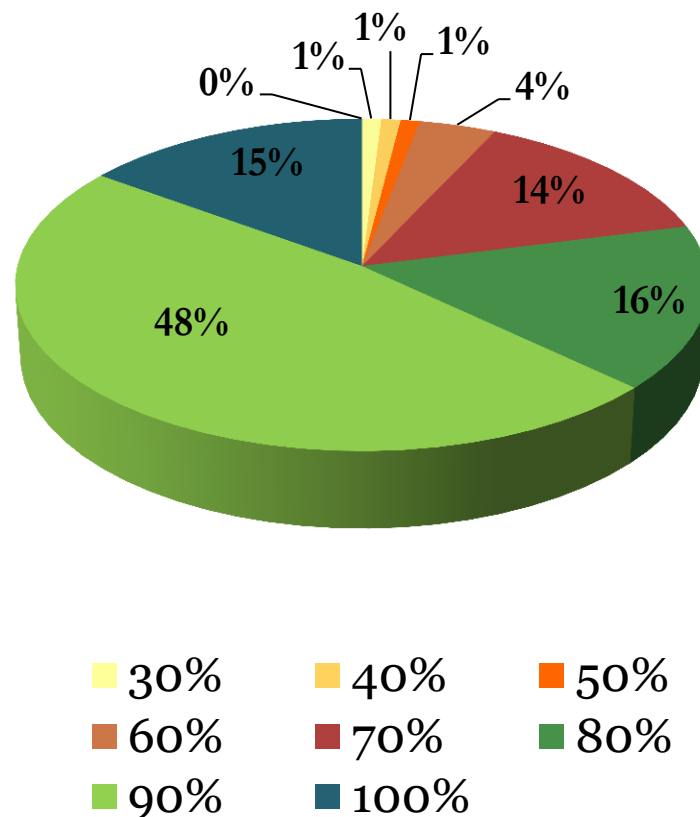
Klasa miejscowości/typ szkoły/rok nauki	Odsetek uczniów, u których odnotowano wzrost oceny
OGÓŁEM n=252	80%
miasto do 50 tys. n=56	80%
miasto od 50-300 tys. n=122	80%
miasto pow. 300 tys. n=74	80%
<hr/>	
LICEUM n=99	79%
TECHNIKUM n=153	81%
<hr/>	
klasa I n= 117	79%
klasa II n= 71	78%
klasa III/IV n= 64	84%

Zmiana poziomu wiedzy na temat zasad działania sektora bankowego i roli NBP w systemie finansowym państwa polskiego

Aż 92% uczniów (231 osób) w badaniu końcowym poprawiło wynik testu dotyczącego zasad działania sektora bankowego i roli NBP w systemie finansowym państwa polskiego. Ponad połowa badanych rozwiązała w postępie co najmniej 90% zadań z tego zakresu.

Wynik ten jest zbliżony z samooceną badanych – ponad 80% z nich po zakończeniu programu oceniło swoją wiedzę w analizowanym zakresie wyżej niż w pomiarze początkowym.

Końcowe wyniki testu

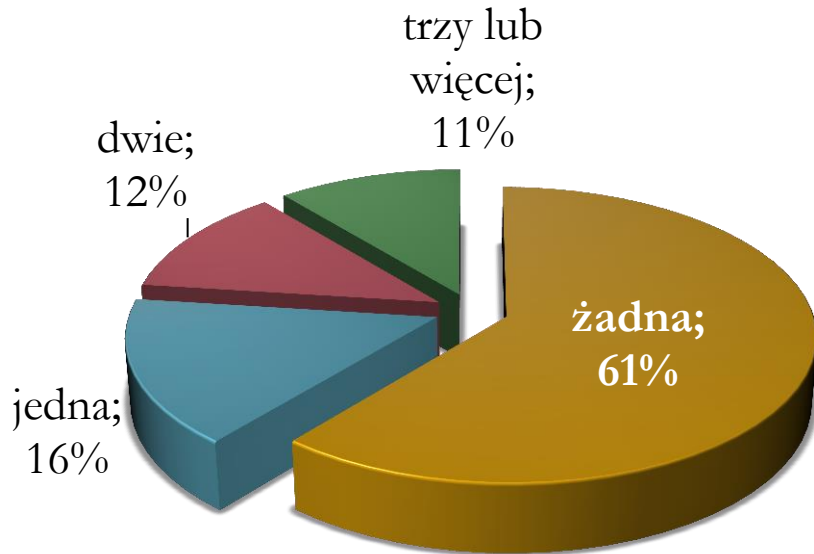
Wiedza na temat produktów i usług oferowanych przez instytucje finansowe i zainteresowanie ich wykorzystywaniem

Wyniki badania panelowego uczniów

Znajomość instytucji finansowych (1)

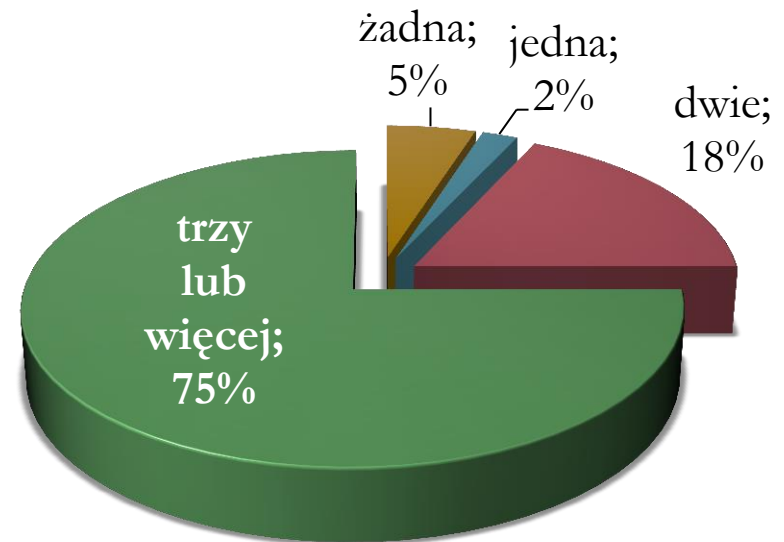
Pretest

Liczba wymienionych instytucji

Posttest

Liczba wymienionych instytucji

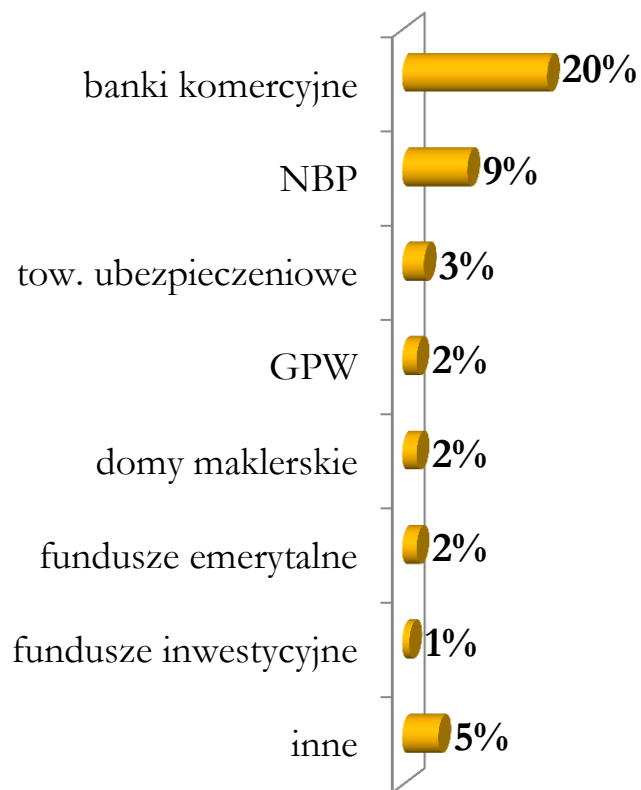

W pomiarze końcowym, po realizacji programu, 212 uczniów (84% ogółu) wymieniło więcej instytucji finansowych niż w pomiarze początkowym.

Znajomość instytucji finansowych (2)

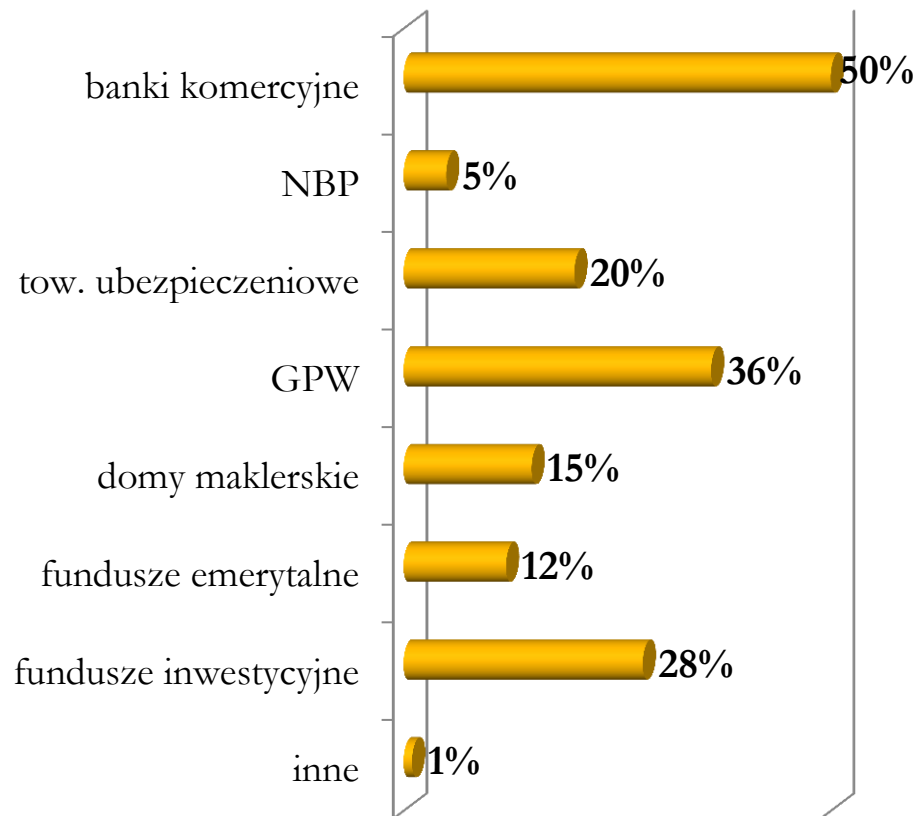
Pretest

Odsetek uczniów, którzy wymienili daną instytucję

Posttest

Odsetek uczniów, którzy wymienili daną instytucję

Znajomość instytucji finansowych (według klasy miejscowości, typu szkoły i roku nauki)

Klasa miejscowości	Średnia liczba wymienionych instytucji N=252		
	PRZED	PO	różnica
OGÓŁEM n=252	0,7	2,6	1,9**
miasto do 50 tys. n=56	0,8	2,7	1,9
miasto od 50-300 tys. n=122	0,9	2,6	1,7
miasto pow. 300 tys. n=74	0,4	2,5	2,1
LICEUM n=99	1,0	2,8	1,8
TECHNIKUM n=153	0,6	2,5	1,9
klasa I n= 117	0,6	2,7	2,1
klasa II n= 71	0,7	2,6	1,9
klasa III/IV n= 64	1,0	2,5	1,5

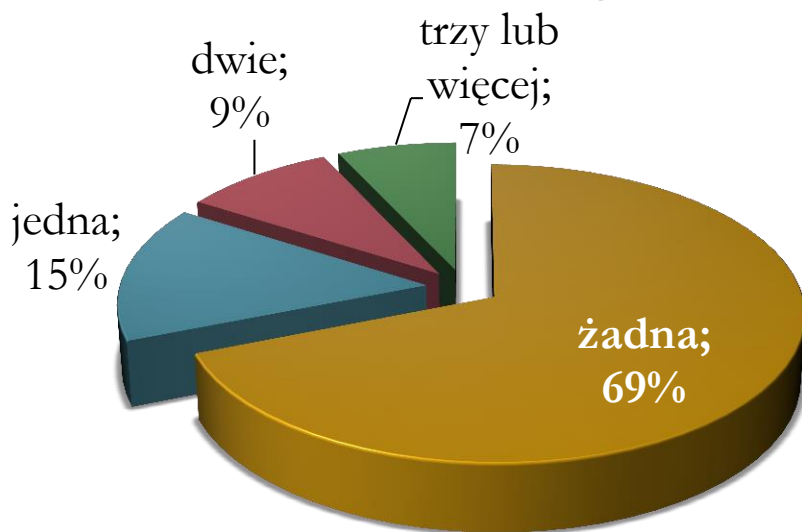
Analiza testem t dla prób zależnych wykazała, że średnia liczba wymienianych instytucji jest **istotnie statystycznie wyższa** po realizacji programu – prawidłowości te pojawiły się na poziomie całej próby, a także we wszystkich klasach miejscowości, typach szkół i rocznikach.

**wynik istotny statystycznie na poziomie 0,001

Znajomość produktów i usług finansowych(1)

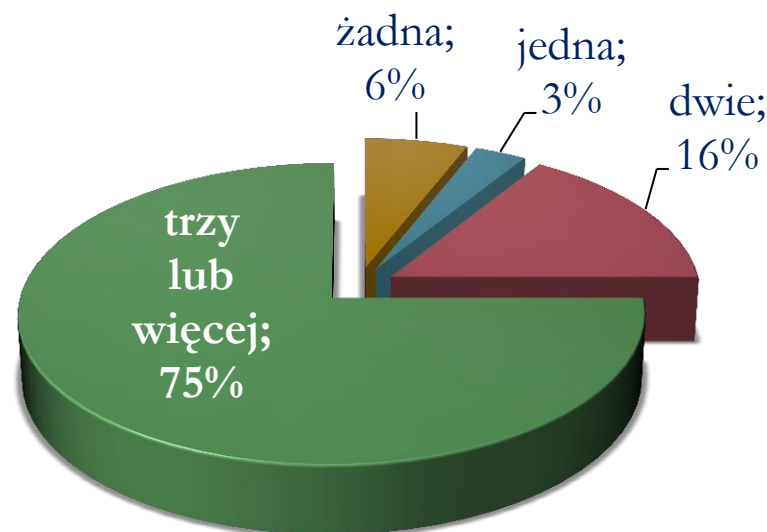
Pretest

Liczba wymienionych
produktów/usług

Posttest

Liczba wymienionych
produktów/usług

W pomiarze końcowym, po realizacji programu, 220 uczniów (87% ogółu) wymieniło więcej produktów finansowych niż w pomiarze początkowym.

Znajomość produktów i usług finansowych (2)

Pretest

Odsetek uczniów, którzy wymienili dany produkt

Posttest

Odsetek uczniów, którzy wymienili dany produkt

Znajomość produktów i usług finansowych (według klasy miejscowości, typu szkoły i roku nauki)

Klasa miejscowości	Średnia liczba wymienionych instytucji N=252		
	PRZED	PO	różnica
OGÓŁEM n=252	0,6	2,8	2,2**
miasto do 50 tys. n=56	0,6	2,7	2,1
miasto od 50-300 tys. n=122	0,7	3,0	2,3
miasto pow. 300 tys. n=74	0,4	2,6	2,2
LICEUM n=99	0,8	2,9	2,1
TECHNIKUM n=153	0,4	2,8	2,4
klasa I n= 117	0,6	2,7	2,1
klasa II n= 71	0,4	2,8	2,4
klasa III/IV n= 64	0,7	3,0	2,3

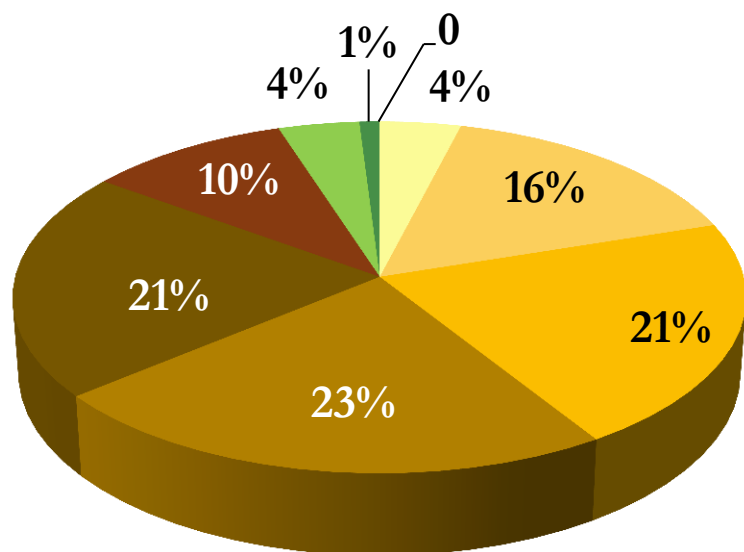
Analiza testem t dla prób zależnych wykazała, że średnia liczba wymienianych produktów jest **istotnie statystycznie wyższa** po realizacji programu – prawidłowości te pojawiły się na poziomie całej próby, a także we wszystkich klasach miejscowości, typach szkół i rocznikach.

**wynik istotny statystycznie na poziomie 0,001

Wiedza na temat zasad wykorzystywania różnych produktów i usług finansowych - wynik testu (maks. 8 punktów)

Pretest

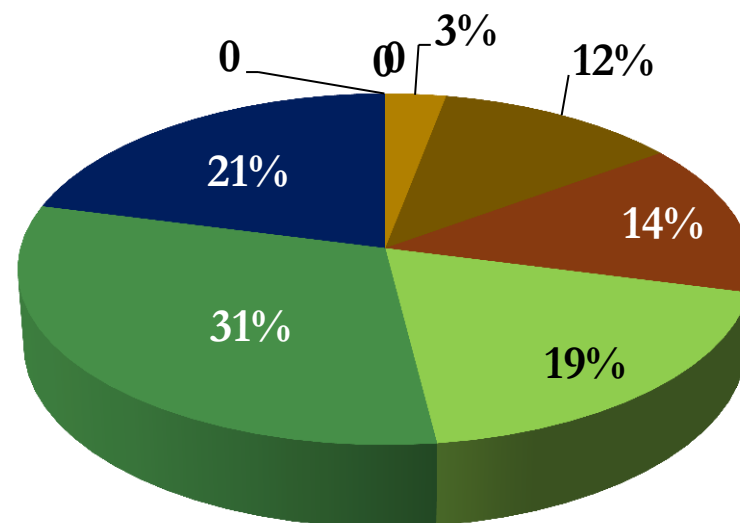
Odsetek uczniów z daną liczbą punktów

0 1 2 3 4 5 6 7 8

Posttest

Odsetek uczniów z daną liczbą punktów

0 1 2 3 4 5 6 7 8

Wiedza na temat zasad wykorzystywania różnych produktów i usług finansowych - wynik testu (wg klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

Klasa miejscowości/typ szkoły/rok nauki	Odsetek uczniów, którzy w postępie osiągnęli wyższy wynik
OGÓŁEM n=252	93%
miasto do 50 tys. n=56	91%
miasto od 50-300 tys. n=122	93%
miasto pow. 300 tys. n=74	92%
<hr/>	
LICEUM n=99	91%
TECHNIKUM n=153	94%
<hr/>	
klasa I n= 117	93%
klasa II n= 71	96%
klasa III/IV n= 64	88%

Wiedza na temat zasad wykorzystywania różnych produktów i usług finansowych - samoocena

Pretest (przed)	Posttest (0-brak wiedzy, 10 bardzo duża wiedza)											Ogółem - pretest
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
0	1	3	1	3	3	6	3	4	2	8	4	38
1	1	0	0	3	4	5	3	3	2	5	2	28
2	0	1	3	3	0	1	5	3	5	1	7	29
3	1	0	0	2	2	12	2	7	6	4	8	44
4	0	0	0	0	3	4	4	3	1	5	7	27
5	0	1	1	0	3	2	0	9	6	6	8	36
6	0	0	1	0	0	0	3	1	2	2	3	12
7	0	0	0	2	1	2	2	1	2	3	2	15
8	0	0	0	1	0	2	0	0	3	1	3	10
9	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	2	4
10	0	0	0	1	2	1	0	0	2	1	2	9
Ogółem - po	3	6	6	15	18	35	23	31	31	36	48	252

Wzrost oceny poziomu wiedzy na temat zasad wykorzystywania różnych produktów i usług finansowych odnotowano u 204 uczniów (81% ogółu badanych).

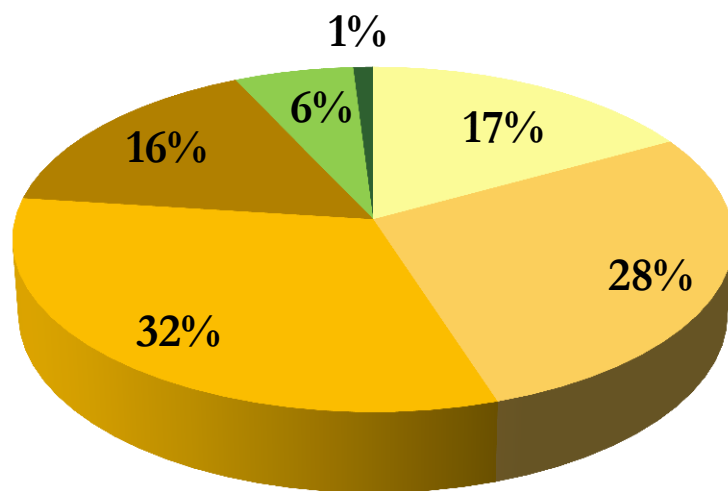
Wiedza na temat zasad wykorzystywania różnych produktów i usług finansowych – samoocena (wg klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

Klasa miejscowości/typ szkoły/rok nauki	Odsetek uczniów, u których odnotowano wzrost oceny
OGÓŁEM n=252	81%
miasto do 50 tys. n=56	71%
miasto od 50-300 tys. n=122	85%
miasto pow. 300 tys. n=74	81%
<hr/>	
LICEUM n=99	77%
TECHNIKUM n=153	84%
<hr/>	
klasa I n= 117	76%
klasa II n= 71	83%
klasa III/IV n= 64	88%

Wiedza na temat różnych form inwestowania oraz rodzajów ryzyka z nimi związanych - wynik testu (maks. 5 punktów)

Pretest

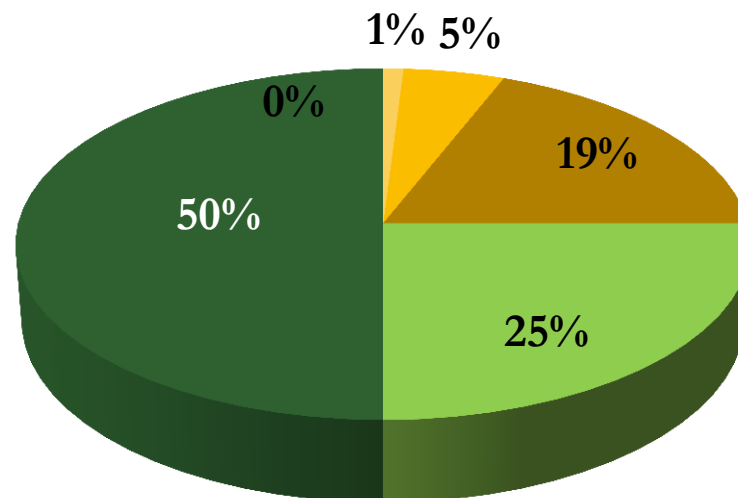
Odsetek uczniów z daną liczbą punktów

0 1 2 3 4 5

Posttest

Odsetek uczniów z daną liczbą punktów

0 1 2 3 4 5

Wiedza na temat różnych form inwestowania oraz rodzajów ryzyka z nimi związanych - wynik testu (wg klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

Klasa miejscowości/typ szkoły/rok nauki	Odsetek uczniów, którzy w postępie osiągnęli wyższy wynik
OGÓŁEM n=252	90%
miasto do 50 tys. n=56	86%
miasto od 50-300 tys. n=122	89%
miasto pow. 300 tys. n=74	96%
<hr/>	
LICEUM n=99	92%
TECHNIKUM n=153	89%
<hr/>	
klasa I n= 117	92%
klasa II n= 71	96%
klasa III/IV n= 64	80%

Wiedza na temat różnych form inwestowania oraz rodzajów ryzyka z nimi związanych - samoocena

Pretest (przed)	Posttest (0-brak wiedzy, 10 bardzo duża wiedza)											Ogółem - pretest
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
0	1	0	0	3	4	1	4	1	4	4	2	24
1	0	1	1	3	0	3	5	2	7	3	2	27
2	0	0	0	0	1	6	1	1	4	5	0	18
3	0	0	2	0	3	3	5	2	3	5	5	28
4	1	0	1	3	1	1	6	5	4	11	5	38
5	0	0	0	0	3	5	5	4	8	8	11	44
6	0	0	0	2	1	0	4	5	3	5	2	22
7	0	0	0	2	0	0	0	4	3	5	2	16
8	1	0	0	0	1	1	2	1	1	5	5	17
9	0	1	0	0	0	1	0	0	0	2	1	5
10	0	0	1	2	1	1	2	0	0	3	3	13
Ogółem - po	3	2	5	15	15	22	34	25	37	56	38	252

Wzrost oceny poziomu wiedzy na temat różnych form inwestowania oraz rodzajów ryzyka z nimi związanych odnotowano u 197 uczniów (78% ogółu badanych).

Wiedza na temat różnych form inwestowania oraz rodzajów ryzyka z nimi związanych – samoocena (wg klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

Klasa miejscowości/typ szkoły/rok nauki	Odsetek uczniów, u których odnotowano wzrost oceny
OGÓŁEM n=252	78%
miasto do 50 tys. n=56	77%
miasto od 50-300 tys. n=122	79%
miasto pow. 300 tys. n=74	78%
<hr/>	
LICEUM n=99	77%
TECHNIKUM n=153	79%
<hr/>	
klasa I n= 117	76%
klasa II n= 71	79%
klasa III/IV n= 64	81%

Zmiana poziomu wiedzy na temat instytucji finansowych i ich oferty

W efekcie uczestnictwa w programie:

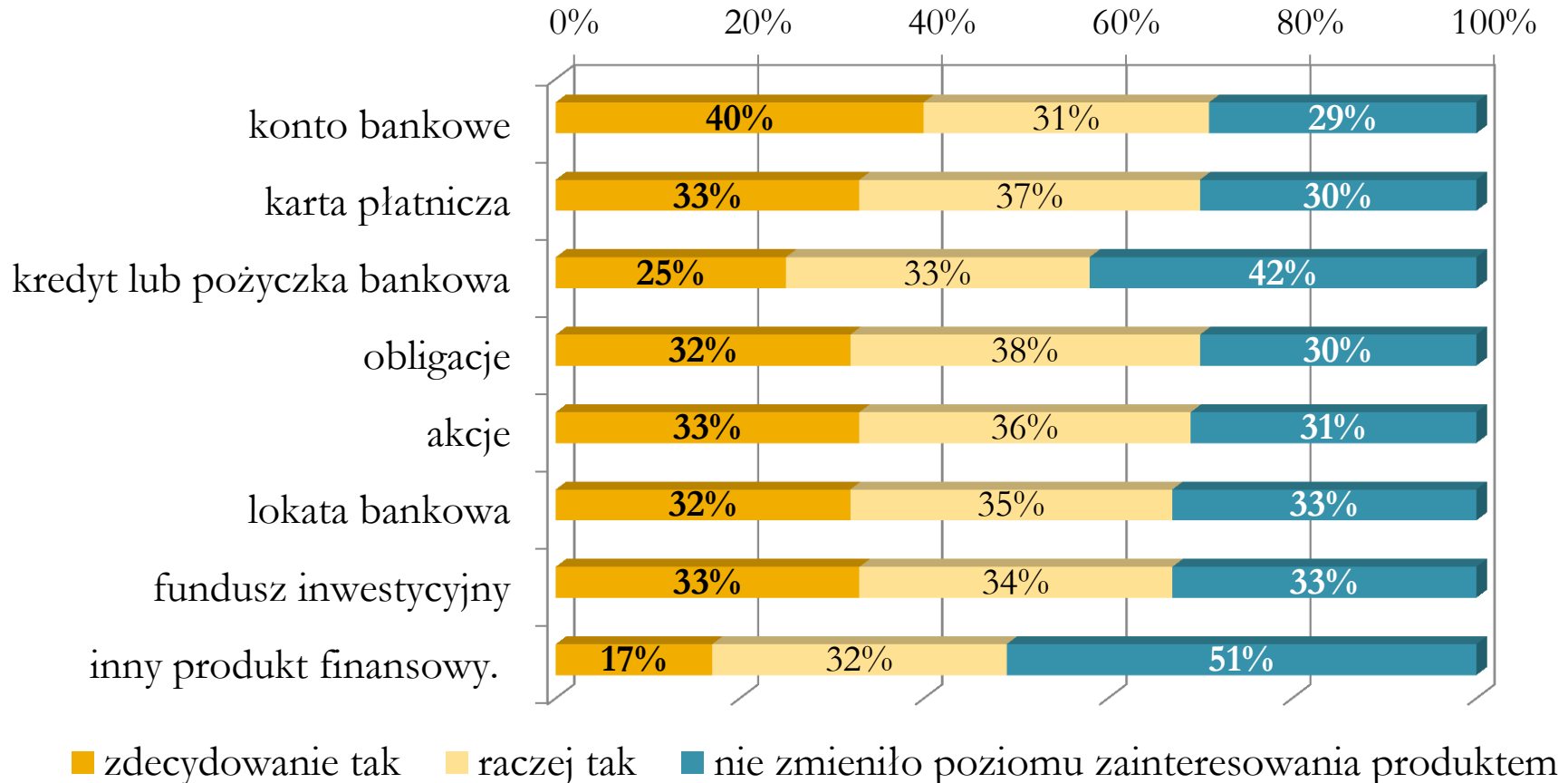
- Ponad 90% uczniów zwiększyło wiedzę dotyczącą zasad wykorzystywania różnych produktów i usług bankowych oraz różnych form inwestowania i rodzajów ryzyka z nimi związanych i w końcowym pomiarze uzyskało istotnie wyższy wynik testu (obejmującego łącznie 13 zadań z omawianego zakresu) niż w pomiarze początkowym.
- Aż 95% uczniów jest w stanie wymienić przynajmniej jedną instytucję finansową, a 75% uczniów wymienia co najmniej trzy tego typu instytucje. Większość badanych - 212 uczniów (84% ogółu) wymienia więcej instytucji finansowych w badaniu końcowym niż w badaniu początkowym.
- Co najmniej jeden produkt finansowy zna 94% badanych. Z tego większość ($\frac{3}{4}$ ogółu) jest w stanie wymienić co najmniej trzy różne rodzaje produktów oferowanych przez instytucje finansowe. Większość uczniów (220 osób czyli 87% ogółu badanych) wymienia więcej produktów w badaniu końcowym niż w badaniu początkowym.

Zainteresowanie korzystaniem z produktów i usług finansowych

Wyniki badania panelowego uczniów

Wpływ programu na zainteresowanie wykorzystywaniem produktów i usług finansowych

Czy to, czego się dowiedziałeś/aś podczas programu zwiększyło Twoje zainteresowanie wykorzystywaniem poniższych produktów finansowych?

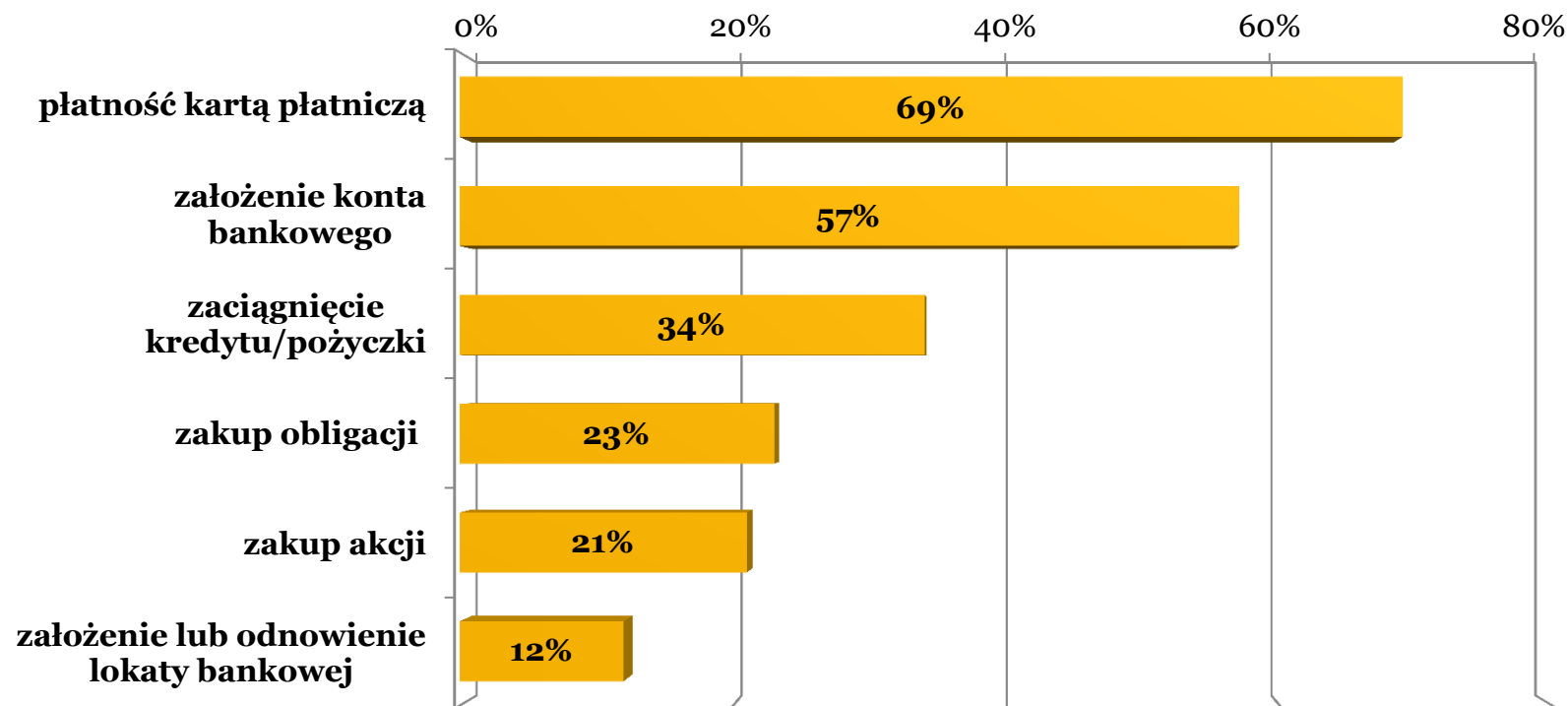

Wpływ programu na zainteresowanie wykorzystywaniem produktów i usług finansowych (wg klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

Klasa miejscowości/typ szkoły/rok nauki	Odsetek uczniów, deklarujących zdecydowany wzrost zainteresowania		
	1 produktem	2 produktami	co najmniej 3 produktami
OGÓŁEM n=252	8%	15%	39%
miasto do 50 tys. n=56	16%	2%	29%
miasto od 50-300 tys. n=122	6%	21%	47%
miasto pow. 300 tys. n=74	7%	16%	34%
LICEUM n=99	7%	14%	28%
TECHNIKUM n=153	9%	16%	46%
klasa I n= 117	10%	10%	29%
klasa II n= 71	10%	20%	41%
klasa III/IV n= 64	5%	20%	55%

Plany związane z wykorzystywaniem produktów finansowych w najbliższym roku

Odsetek uczniów deklarujących zamiar wykonania w najbliższym roku poniższych działań:

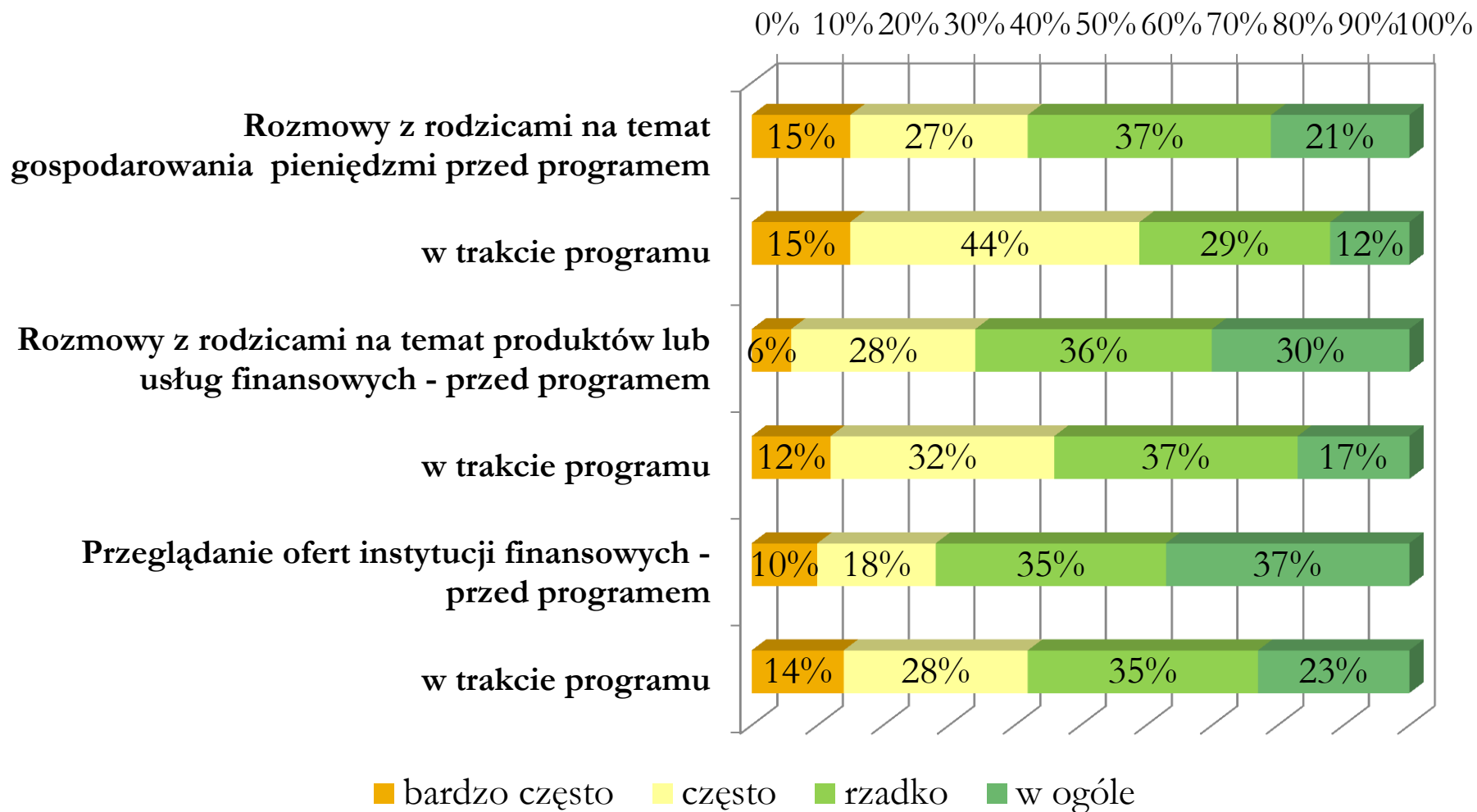
Zamiar wykorzystywania produktów bankowych (według klasy miejscowości)

Operacje finansowe	Odsetek uczniów deklarujących zamiar wykonania danego działania w najbliższym roku			
	miasto do 50 tys. n=56	miasto 50-300 tys. n=122	miasto pow. 300 tys. n=74	Ogółem n=252
opłata za zakupy kartą płatniczą	53%	69%	84%	69%
założenie konta bankowego	36%	55%	80%	57%
założenie lub odnowienie lokaty bankowej	29%	26%	51%	34%
zakup akcji	9%	15%	48%	23%
zakup obligacji	7%	12%	44%	21%
zaciągnięcie kredyt lub pożyczki	9%	8%	19%	12%
Ogółem (zamiar wykonania co najmniej 1 działania)	64% (36U)	82% (100 U)	92% (68U)	81% (204U)

Zamiar wykorzystywania produktów bankowych (według typu szkoły i roku nauki)

Operacje finansowe	Odsetek uczniów deklarujących zamiar wykonania danego działania w najbliższym roku				
	liceum n=99	technikum n=153	klasa I n=117	klasa II n=71	klasa III i IV n=64
opłata za zakupy kartą płatniczą	59%	77%	62%	80%	75%
założenie konta bankowego	37%	72%	47%	80%	54%
założenie lub odnowienie lokaty bankowej	21%	42%	29%	45%	31%
zakup akcji	14%	29%	17%	37%	19%
zakup obligacji	12%	26%	15%	34%	14%
zaciągnięcie kredyt lub pożyczki	8%	14%	10%	14%	13%
Ogółem (zamiar wykonania co najmniej 1 działania)	69% (68U)	89% (136 U)	70% (82U)	87% (62U)	92% (59U)

Częstotliwość rozmów na tematy dotyczące finansów oraz przeglądania ofert instytucji finansowych

Zainteresowanie uczniów korzystaniem z produktów i usług finansowych

W trakcie realizacji programu w przypadku większości uczniów wzrosło zainteresowanie problematyką gospodarowania finansami i wykorzystywania produktów i usług finansowych, co przełożyło się na zwiększenie częstotliwości rozmów z rodzicami na te tematy, częstsze przeglądanie ofert instytucji finansowych oraz zamiar wykorzystania jakiegoś produktu/usługi w najbliższym roku.

Po programie:

- **88% uczniów podejmuje rozmowy z rodzicami na temat gospodarowania pieniędzmi** (59% ogółu często lub bardzo często);
- **83% uczniów podejmuje rozmowy z rodzicami na temat produktów i usług finansowych** (44% ogółu często lub bardzo często);
- **ponad $\frac{3}{4}$ uczniów (77% ogółu) przegląda oferty instytucji finansowych** (42% często lub bardzo często);
- **ponad 60% ogółu badanych deklaruje wzrost zainteresowania co najmniej jednym produktem finansowym, a aż 80% ogółu deklaruje zamiar wykorzystania co najmniej jednego produktu w najbliższym roku**. Aż 69% badanych deklaruje zamiar dokonania płatności za zakupy przy użyciu karty płatniczej, 57% badanych zamiar założenia konta bankowego a 34% badanych zamiar zaciągnięcia kredytu lub pożyczki bankowej. Nieco mniejsze odsetki badanych są zainteresowane zakupem obligacji (23% ogółu), akcji (21% ogółu), i założeniem lokaty bankowej (12% ogółu).

Umiejętność pozyskiwania informacji o produktach finansowych przy użyciu technologii informatycznej

Wyniki badania panelowego uczniów

Umiejętność wyszukiwania w Internecie informacji o produktach i usługach finansowych - samoocena

Pretest (przed)	Posttest (0-brak umiejętności, 10 bardzo duże umiejętności)											Ogółem - pretest
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
0	0	0	0	2	0	0	2	0	2	3	10	19
1	0	0	1	1	0	0	3	0	4	5	6	20
2	1	1	0	2	0	2	1	2	1	2	7	19
3	0	1	0	0	1	1	1	3	7	3	4	21
4	1	0	0	0	1	3	0	2	4	3	5	19
5	0	0	0	1	2	2	3	1	9	4	12	34
6	0	0	0	0	0	0	1	0	2	1	4	8
7	1	0	1	1	1	0	3	4	4	6	12	33
8	0	0	1	0	0	1	0	0	3	6	7	18
9	0	1	0	0	1	0	1	0	1	4	10	18
10	0	0	1	1	1	2	0	2	3	7	26	43
Ogółem - po	3	3	4	8	7	11	15	14	40	44	103	252

Wzrost oceny poziomu umiejętności wyszukiwania w Internecie informacji o produktach i usługach finansowych odnotowano u 174 uczniów (69% ogółu badanych).

Umiejętność wyszukiwania w Internecie informacji o produktach i usługach finansowych - samoocena (wg klasy miejscowości, typu szkoły, roku nauki)

Klasa miejscowości/typ szkoły/rok nauki	Odsetek uczniów, u których odnotowano wzrost oceny
OGÓŁEM n=252	69%
miasto do 50 tys. n=56	66%
miasto od 50-300 tys. n=122	69%
miasto pow. 300 tys. n=74	72%
LICEUM n=99	64%
TECHNIKUM n=153	73%
klasa I n= 117	68%
klasa II n= 71	66%
klasa III/IV n= 64	73%

Umiejętność pozyskiwania informacji o produktach i usługach finansowych

Po realizacji programu $\frac{3}{4}$ badanych uczniów potrafi bez problemu pozyskiwać informacje o produktach i usługach finansowych przy wykorzystaniu technologii informatycznej, o czym świadczy fakt, iż swoje umiejętności w tym zakresie oceniają oni na 8-10 punktów w skali 0-10.

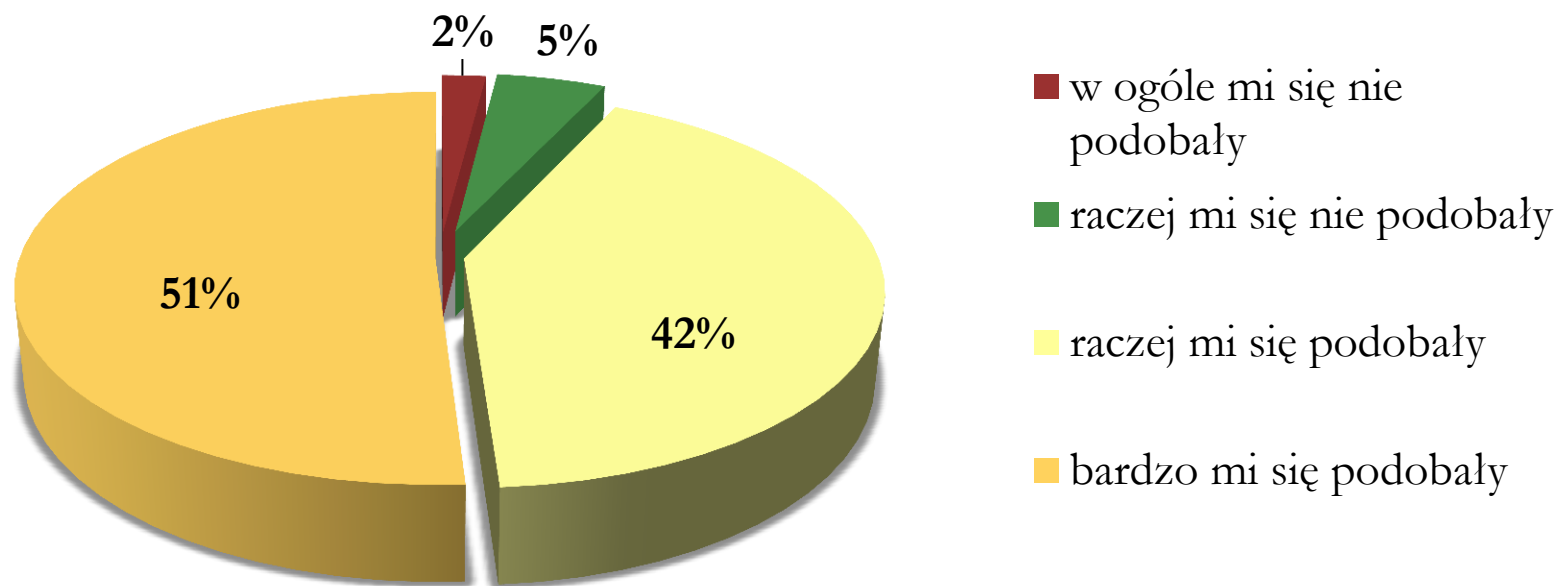
Co ważne, w trakcie realizacji programu poziom umiejętności w omawianym obszarze wzrósł u niemal 70% badanych uczniów.

Ocena programu i jego efekty w opiniach uczniów

Wyniki badania panelowego uczniów

Ogólna ocena zajęć przeprowadzonych w ramach programu

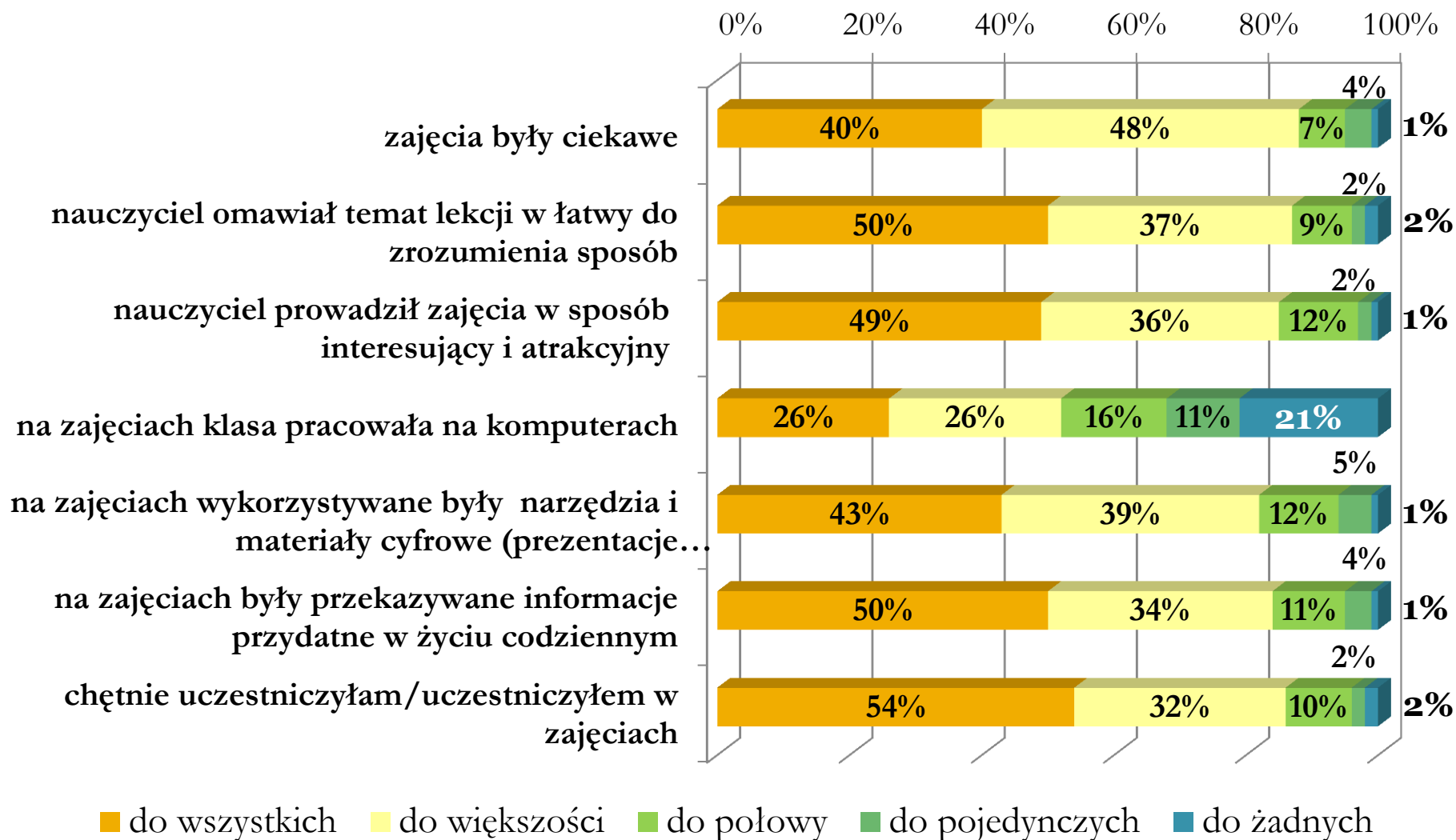
Czy podobały Ci się zajęcia przeprowadzone w tym semestrze w ramach programu "Moje finanse"?

Ocena programu (według klasy miejscowości, typu szkoły i roku nauki)

Klasa miejscowości/ typ szkoły/rok nauki	Odsetek uczniów oceniających, że zajęcia:			
	Bardzo się podały	Raczej się podały	Raczej się nie podały	W ogóle się nie podały
OGÓŁEM n=252	51%	42%	5%	2%
miasto do 50 tys. n=56	43%	46%	9%	2%
miasto od 50-300 tys. n=122	61%	38%	-	1%
miasto pow. 300 tys. n=74	40%	46%	12%	2%
LICEUM n=99	43%	45%	8%	4%
TECHNIKUM n=153	58%	40%	2%	-
klasa I n= 117	47%	42%	9%	2%
klasa II n= 71	49%	46%	3%	1%
klasa III/IV n= 64	61%	39%	-	-

Opis i ocena zajęć realizowanych w ramach programu

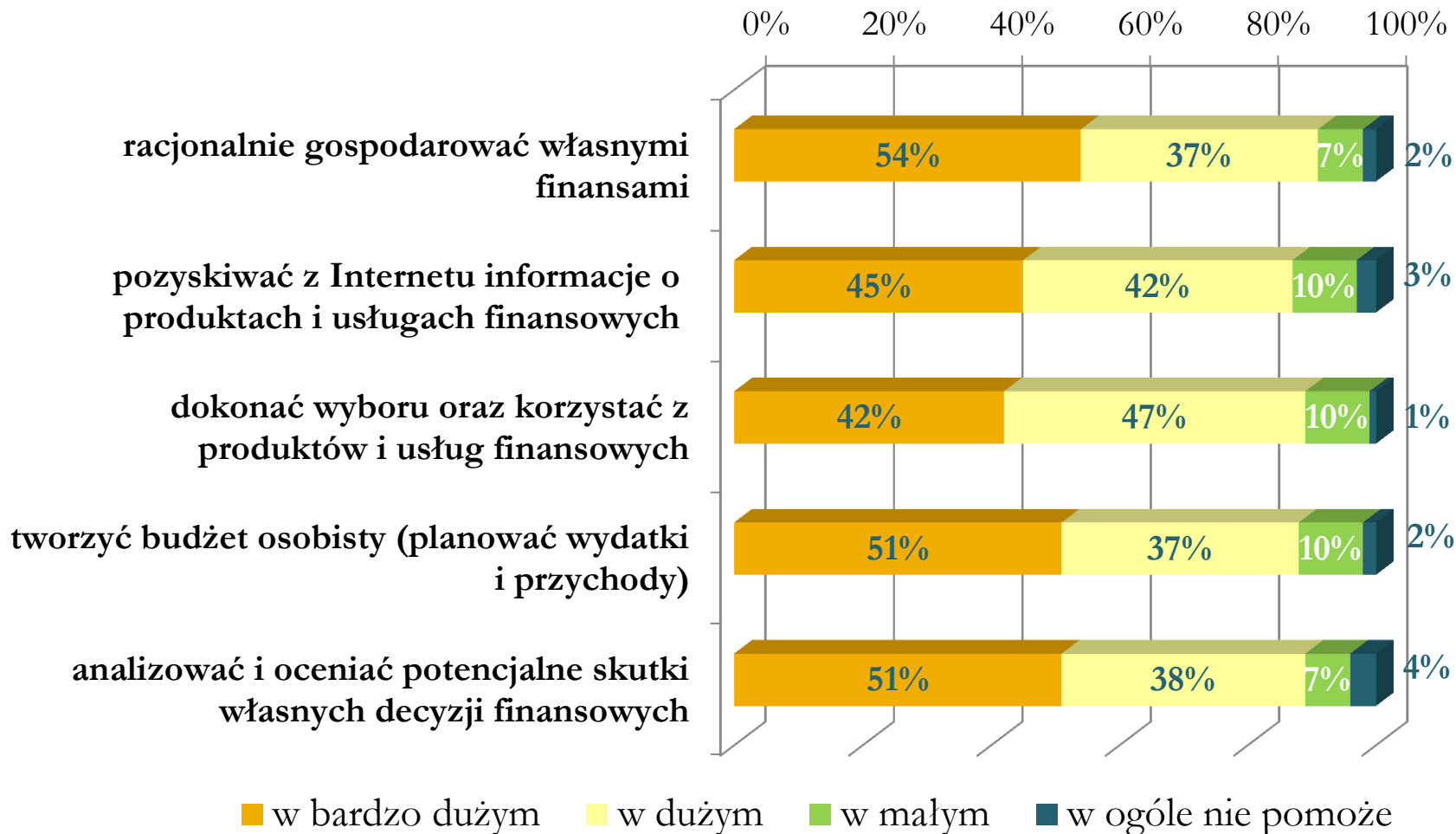

Wykorzystanie narzędzi i materiałów cyfrowych (według klasy miejscowości, typu szkoły i roku nauki)

Klasa miejscowości/ typ szkoły/rok nauki	klasa pracowała na komputerach			wykorzystywane były narzędzia i materiały cyfrowe		
	na większości lub wszystkich zajęciach	na około połowie zajęć	na pojedynczych zajęciach lub wcale	na większości lub wszystkich zajęciach	na około połowie zajęć	na pojedynczych zajęciach lub wcale
OGÓŁEM n=252	52%	16%	32%	82%	12%	6%
miasto do 50 tys. n=56	69%	15%	16%	80%	16%	4%
miasto od 50-300 tys. n=122	56%	10%	34%	86%	5%	<u>9%</u>
miasto pow. 300 tys. n=74	32%	26%	<u>42%</u>	75%	21%	4%
LICEUM n=99	53%	11%	<u>36%</u>	84%	11%	5%
TECHNIKUM n=153	51%	19%	30%	80%	13%	<u>7%</u>
klasa I n= 117	42%	20%	38%	81%	16%	3%
klasa II n= 71	43%	14%	<u>43%</u>	80%	11%	9%
klasa III/IV n= 64	79%	10%	11%	84%	6%	<u>10%</u>

Wpływ programu na umiejętności uczniów

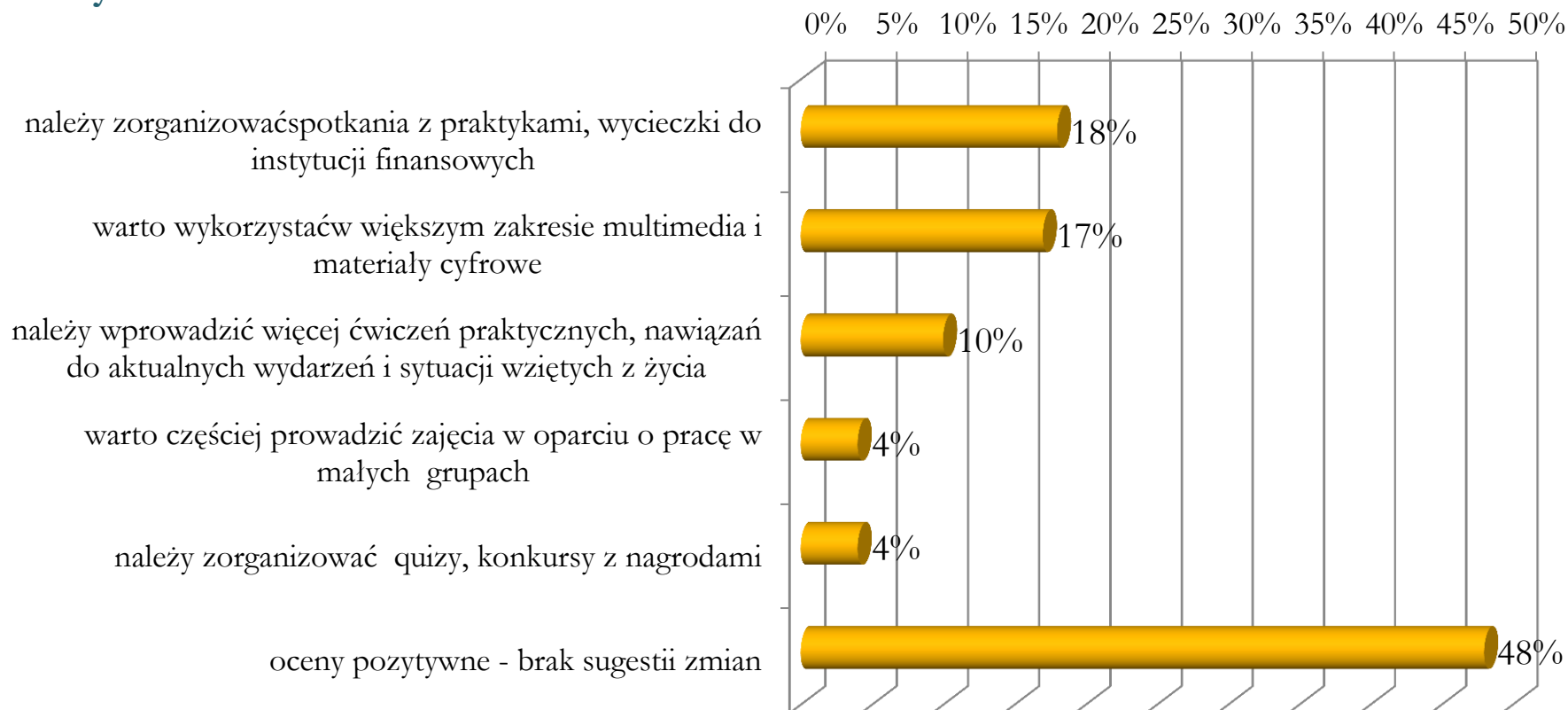
W jakim stopniu to, czego uczniowie dowiedzieli się na lekcjach prowadzonych w ramach programu pomoże im:

Sugestie uczniów dotyczące działań podnoszących atrakcyjność zajęć realizowanych w ramach programu

Ponad 2/3 uczniów nie sformułowało żadnych uwag odnośnie programu.

Komentarze i sugestie pozostałych uczniów (84 wypowiedzi) zaprezentowano na wykresie:

Ocena programu

Zdecydowanej większości uczniów (ponad 90% badanych) podobały się zajęcia zrealizowane w ramach programu *Moje finanse*. Ponad 85% uczestników programu uznało, że większość lekcji była ciekawa, przeprowadzona w atrakcyjny i przystępny sposób i pozwalała uczniom na zdobycie informacji przydatnych w codziennym życiu. Dzięki temu 86% uczniów chętnie uczestniczyło w większości zajęć.

Według opinii ponad 90% badanych to, czego dowiedzieli się na zajęciach prowadzonych w ramach programu w dużym stopniu pomoże im racjonalnie gospodarować własnymi środkami finansowymi. Ponad 85% uważa także, że wiedza zdobyta dzięki uczestnictwu w programie pomoże im dokonywać wyboru usług i produktów finansowych oraz z nich korzystać, a także analizować skutki podejmowanych decyzji finansowych.

Wyniki ankiety internetowej

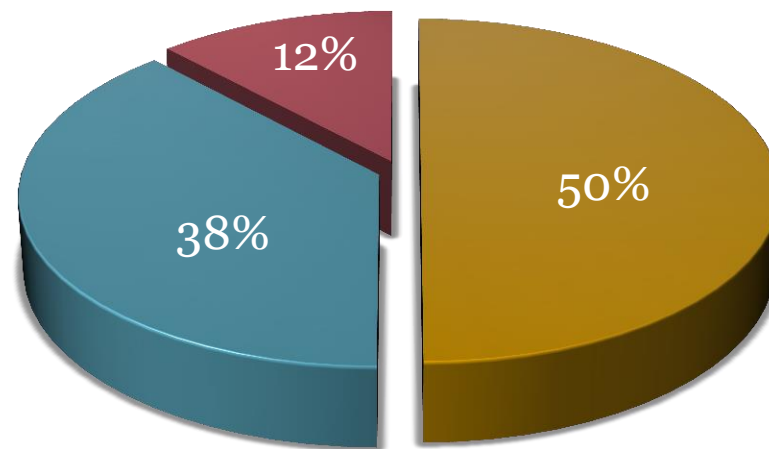
Struktura próby według płci, klas miejscowości i województw

Ankiety internetową wypełniło 268 uczniów: 158 kobiet (59% ogółu) i 110 mężczyzn (41% ogółu)

Badani uczniowie rekrutowali się ze szkół zlokalizowanych na obszarze województw: dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, łódzkiego, małopolskiego, mazowieckiego, opolskiego, podkarpackiego, podlaskiego, śląskiego, świętokrzyskiego, warmińsko – mazurskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego.

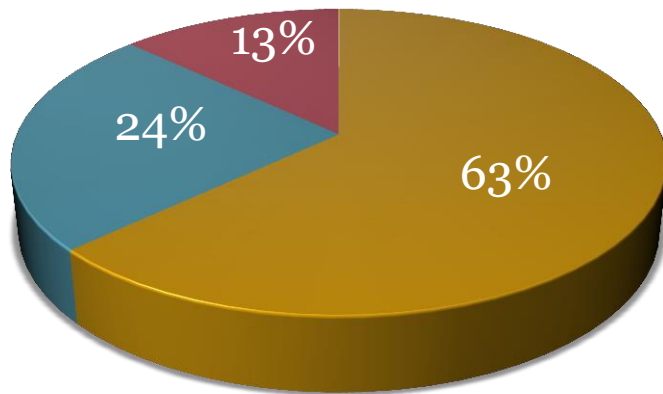
Klasa miejscowości

- do 50 tys. mieszkańców
- 50-300 tys. mieszkańców
- ponad 300 tys. mieszkańców

Struktura próby według typu szkoły, roku edukacji w szkole ponadgimnazjalnej i profilu klasy

Rok edukacji

■ klasy I
 ■ klasy II
 ■ klasy III i IV

Wśród uczestników badania 41% stanowili uczniowie liceów, 51% uczniowie techników, a 8% uczniowie zasadniczych szkół zawodowych

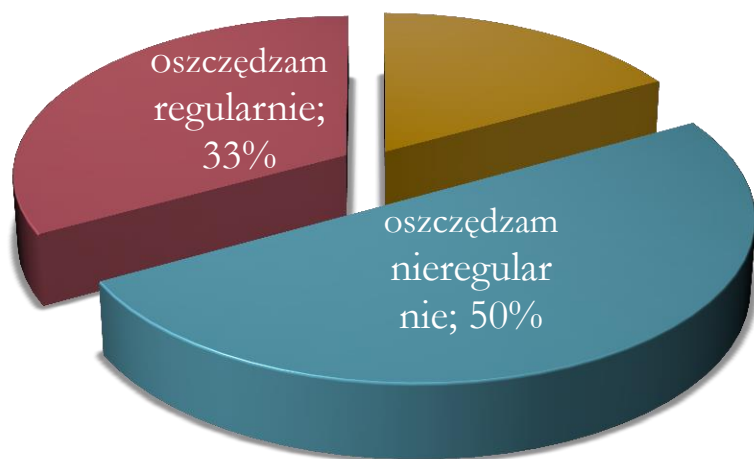
Profil klasy	Liczba uczniów	Procent ogółu
zawodowy (budowlany, geodezyjny, mechaniczny)	17	6,3
ściśle (mat.- fiz..., mat.-geograf.)	38	14,2
informatyczny	20	7,5
ekonomiczny	108	40,3
zw. z usługami (gastronomiczny, handlowy, turystyczny)	17	6,3
przyrodniczy (ekologiczny, biologiczno-chemiczny)	20	7,5
ogólny	12	4,5
bezpieczeństwo wewnętrzne, służby mundurowe	15	5,6
uczniowie szkół zasadniczych	21	7,8
Ogółem	268	100

Zachowania i nawyki w zakresie zarządzania finansami osobistymi

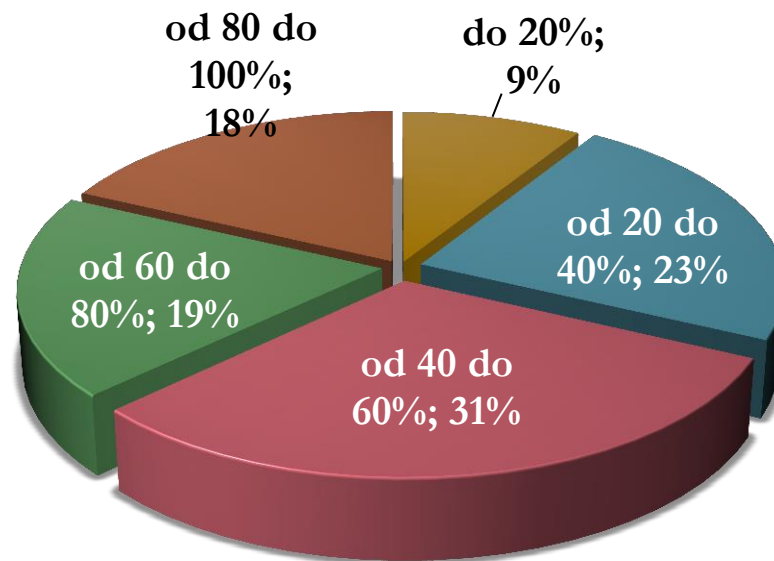
Wyniki ankiety internetowej

Sposób gospodarowania własnymi pieniędzmi - oszczędzanie

Zdecydowana większość młodzieży, która wypełniła ankietę internetową (87% ogółu), podobnie jak młodzież uczestnicząca w badaniach panelowych, otrzymuje środki finansowe, którymi może samodzielnie rozporządzać. Preferowane sposoby gospodarowania finansami oraz odsetek otrzymywanych środków, który udaje się zaoszczędzić w przeciętnym miesiącu przedstawiają wykresy:

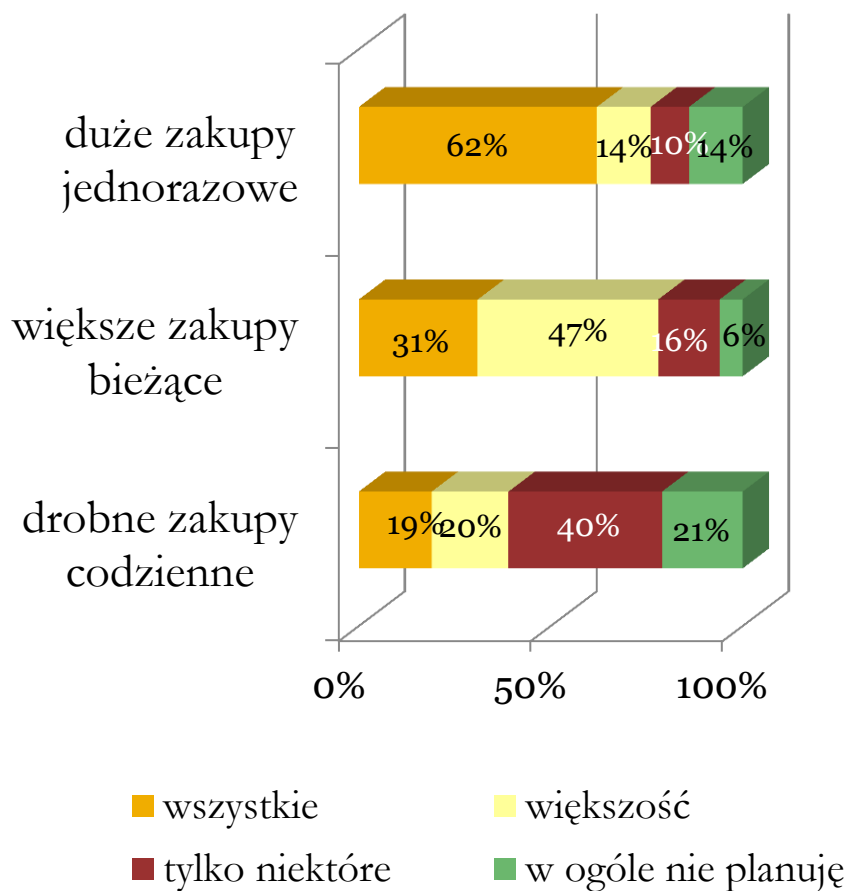
Sposób gospodarowania (N=233)

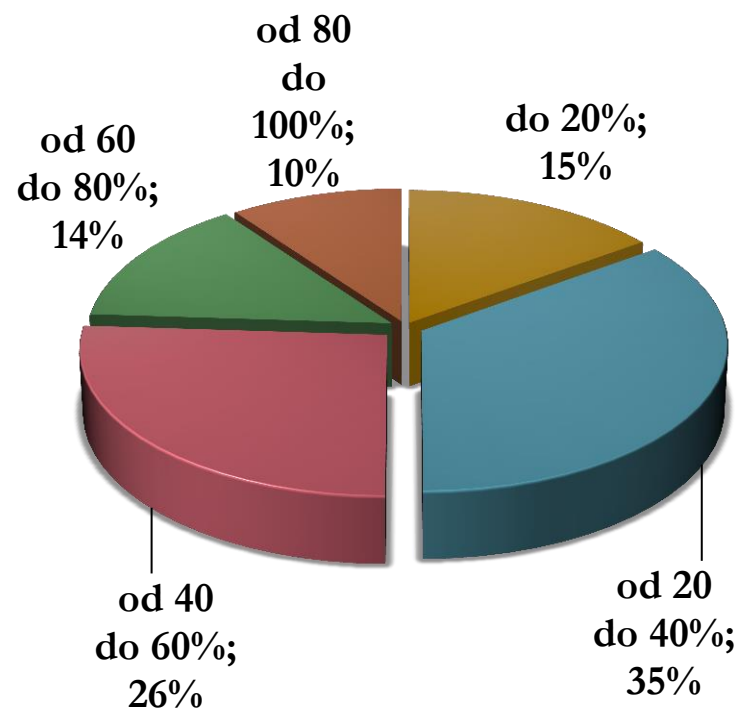
Zaoszczędzony odsetek otrzymywanych środków – N=194

Planowanie wydatków

Jaką część swoich wydatków danej kategorii planujesz?

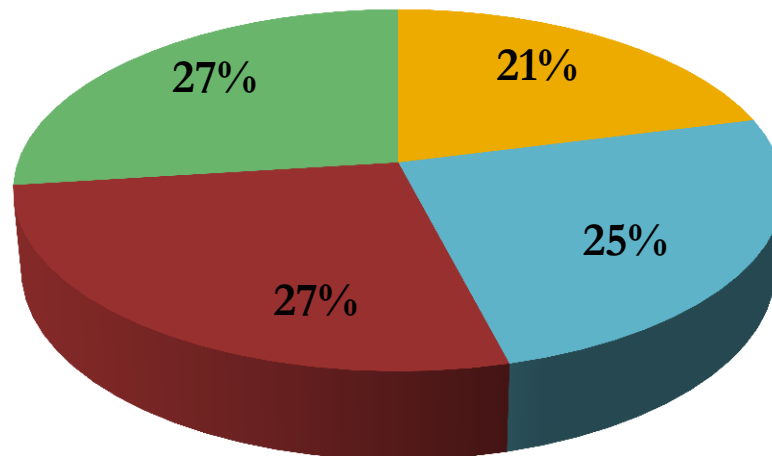
Udział wydatków nieplanowanych w ramach ogółu wydatków dokonywanych w przeciętnym miesiącu

Tworzenie budżetu domowego

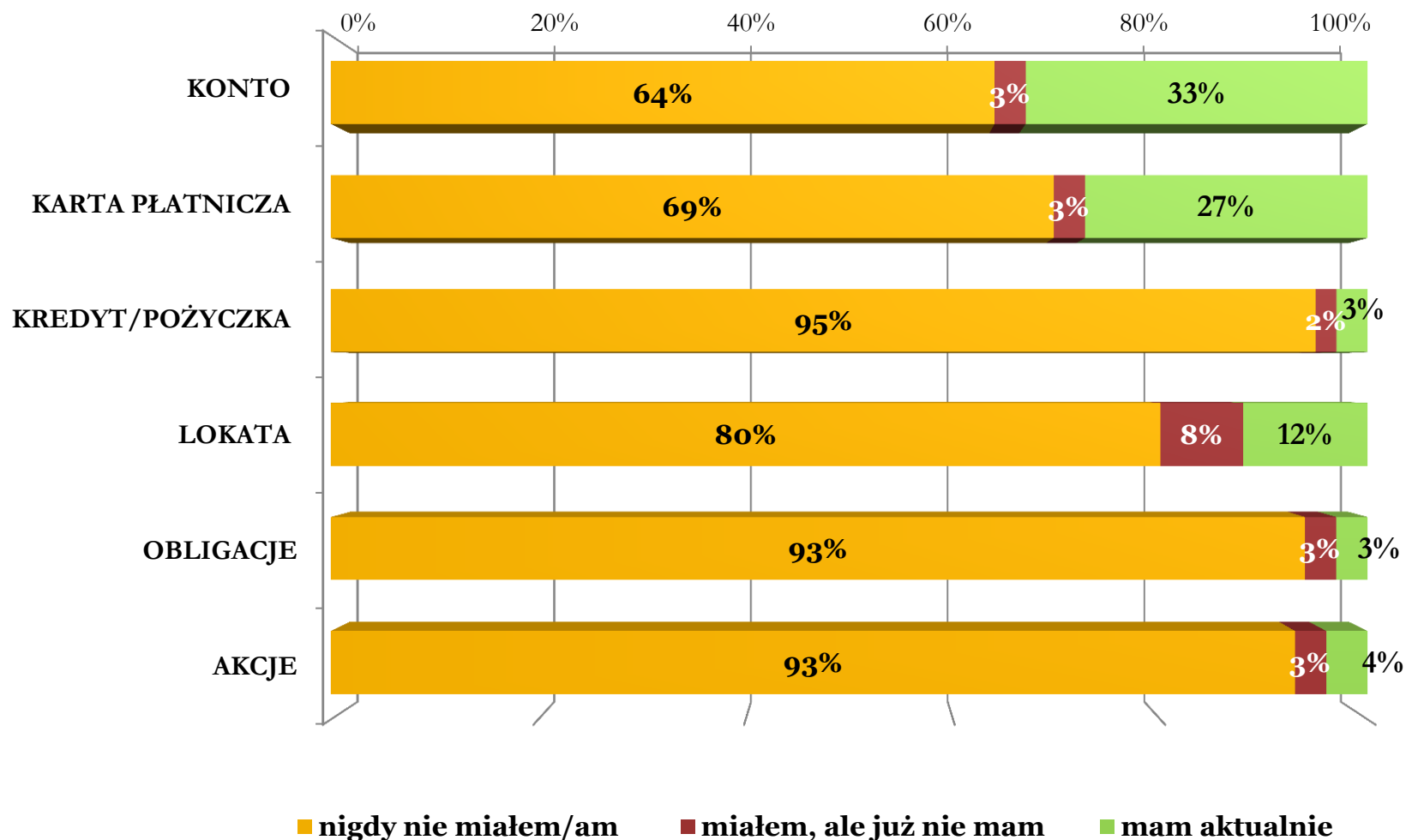
W gospodarstwie domowym:

- budżet tworzy się regularnie
- budżet tworzy się od czasu do czasu
- nie tworzy się budżetu
- uczeń nie wie czy tworzy się budżet

W tworzeniu budżetu domowego bierze udział 54% uczniów, w domach których budżet taki jest sporządzany (67 ze 124 osób).

Wykorzystywanie produktów i usług bankowych

Zachowania w zakresie zarządzania finansami osobistymi

Deklaracje uczestników ankiety internetowej dotyczące zachowań w obszarze zarządzania finansami osobistymi nie odbiegają znacząco od rezultatów uzyskanych w badaniu panelowym:

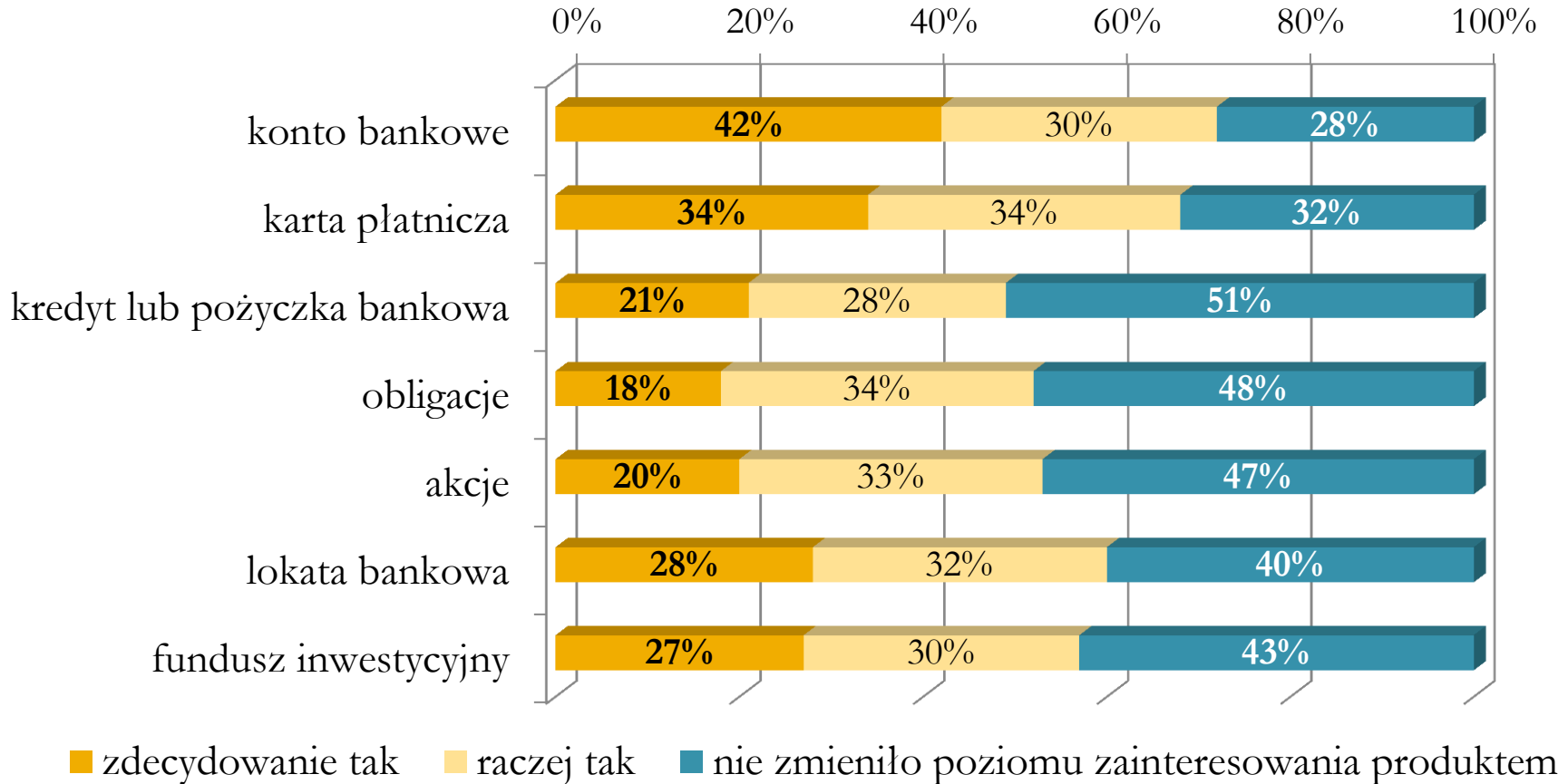
- Blisko 90% tej grupy przynajmniej od czasu do czasu otrzymuje środki finansowe, którymi może samodzielnie dysponować, a ponad 80% spośród nich co najmniej od czasu do czasu oszczędza część swoich pieniędzy.
- Większość badanych ankietą internetową planuje swoje wydatki, przede wszystkim te duże jednorazowe (planowanie wszystkich wydatków tego typu deklaruje ponad 60% uczniów z tej grupy).
- Ponad połowa uczniów, w rodzinach których sporządza się budżet domowy, uczestniczy w jego tworzeniu.
- Podobnie jak w przypadku uczestników panelu, także około 1/3 uczniów badanych ankietą internetową korzysta aktualnie z jakiegoś produktu bankowego (najczęściej konta i/lub karty płatniczej).

Zainteresowanie korzystaniem z produktów i usług finansowych

Wyniki ankiety internetowej

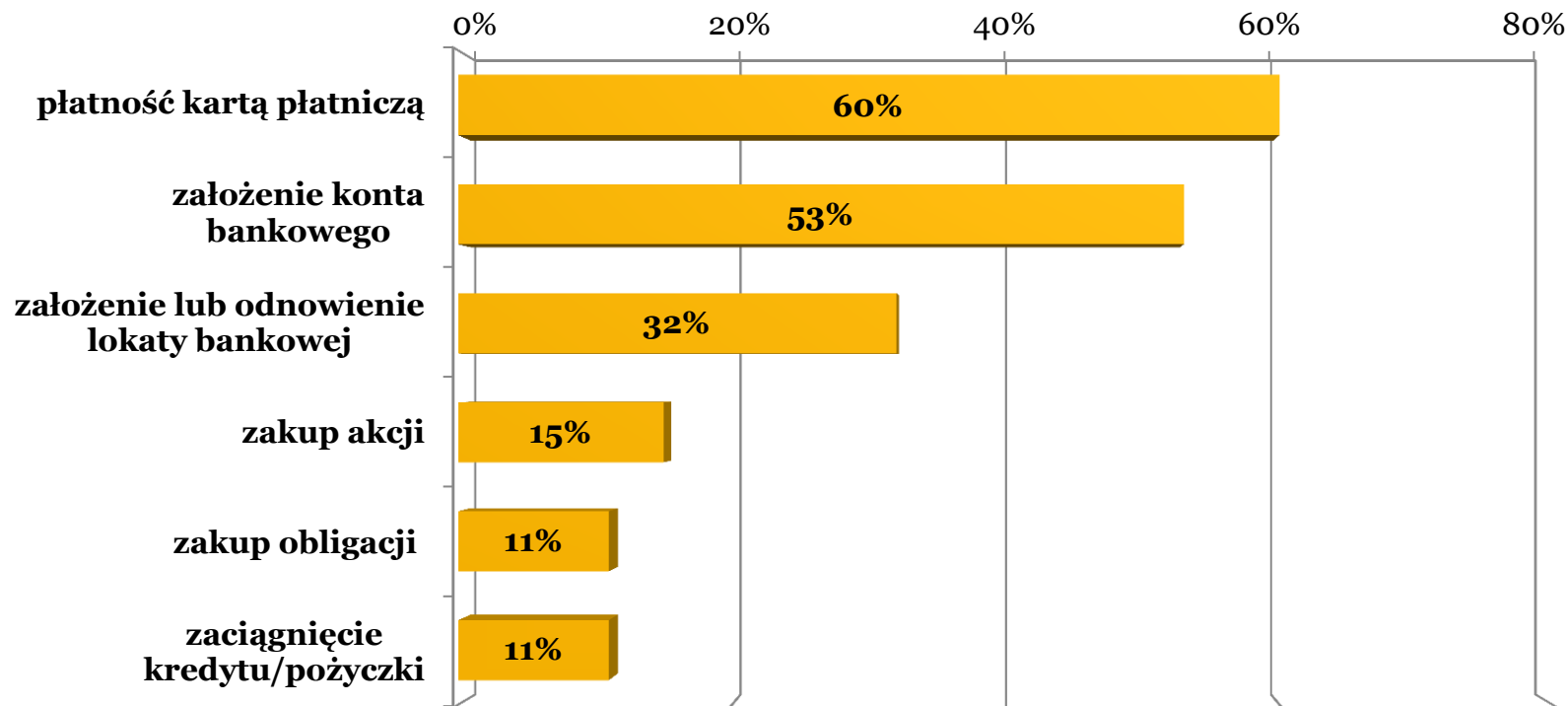
Wpływ programu na zainteresowanie wykorzystywaniem produktów i usług finansowych

Czy to, czego się dowiedziałeś/aś podczas programu zwiększyło Twoje zainteresowanie wykorzystywaniem poniższych produktów finansowych?

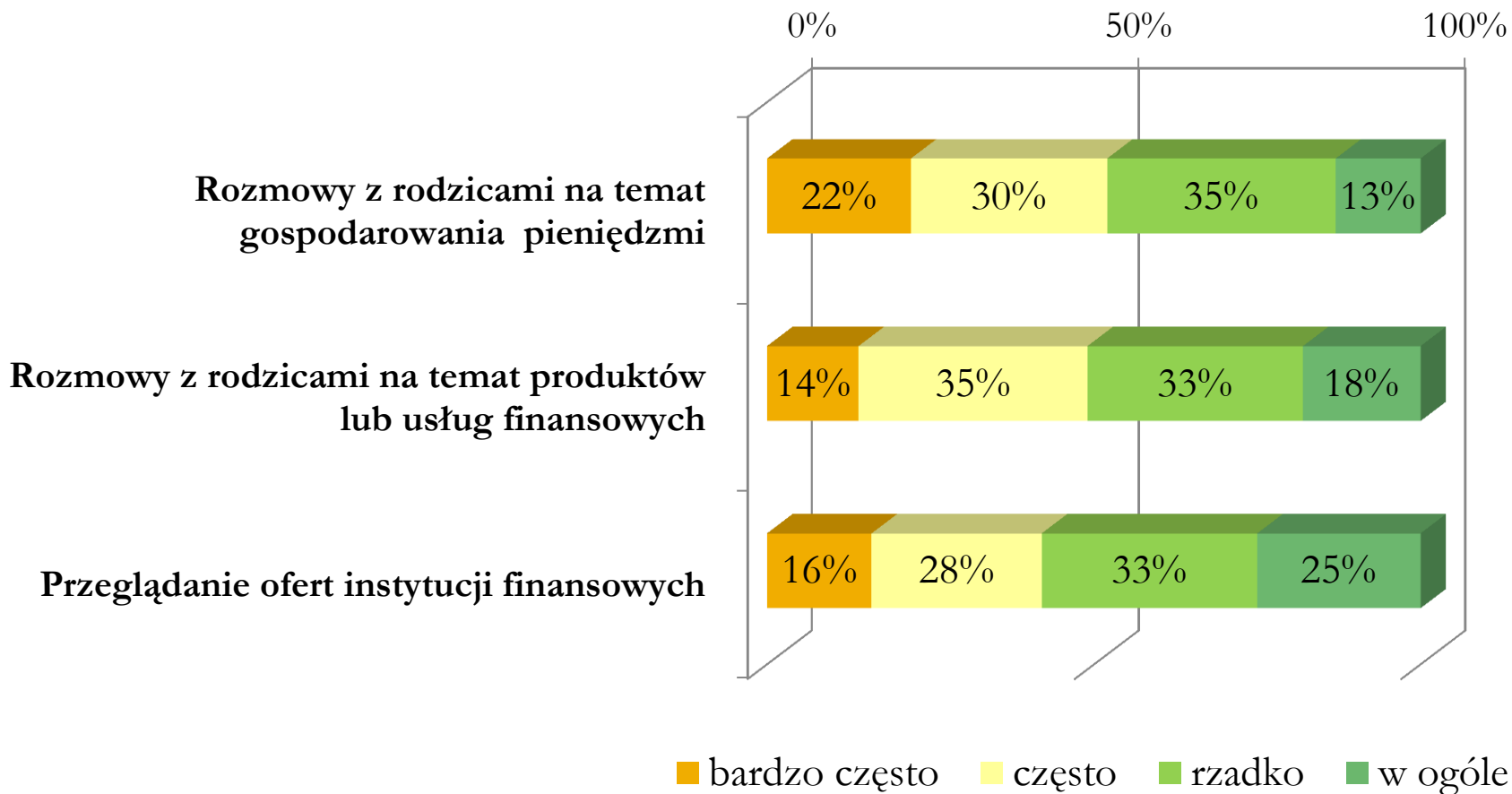

Plany związane z wykorzystywaniem produktów finansowych w najbliższym roku

Odsetek uczniów deklarujących zamiar wykonania w najbliższym roku poniższych działań:

Częstotliwość rozmów na tematy dotyczące finansów oraz przeglądania ofert instytucji finansowych

Zainteresowanie uczniów korzystaniem z produktów i usług finansowych (1)

Wyniki ankiety internetowej potwierdzają wniosek sformułowany na podstawie badań panelowych, iż w trakcie realizacji programu w przypadku większości uczniów wzrosło zainteresowanie problematyką gospodarowania finansami i wykorzystywania produktów i usług finansowych.. Po programie:

- **ponad 80% uczestników ankiety internetowej deklaruje wzrost zainteresowania co najmniej jednym produktem finansowym, a ponad 3/4 tej grupy (76% biorących udział w ankiecie internetowej) deklaruje zamiar wykorzystania co najmniej jednego produktu w najbliższym roku.** Aż 60% badanych deklaruje zamiar dokonania płatności za zakupy przy użyciu karty płatniczej, 53% badanych zamiar założenia konta bankowego a 32% badanych zamiar założenia lokaty bankowej. Nieco mniejsze odsetki badanych są zainteresowane zakupem akcji (15% ogółu), obligacji (11% ogółu), i zaciągnięcia kredytu lub pożyczki bankowej (11% ogółu).

Zainteresowanie uczniów korzystaniem z produktów i usług finansowych (2)

Podobnie jak uczestnicy badań panelowych także uczniowie, którzy wzięli udział w badaniu internetowym, w trakcie realizacji programu podejmowali rozmowy z rodzicami na tematy dotyczące finansów oraz interesowali się ofertą instytucji finansowych:

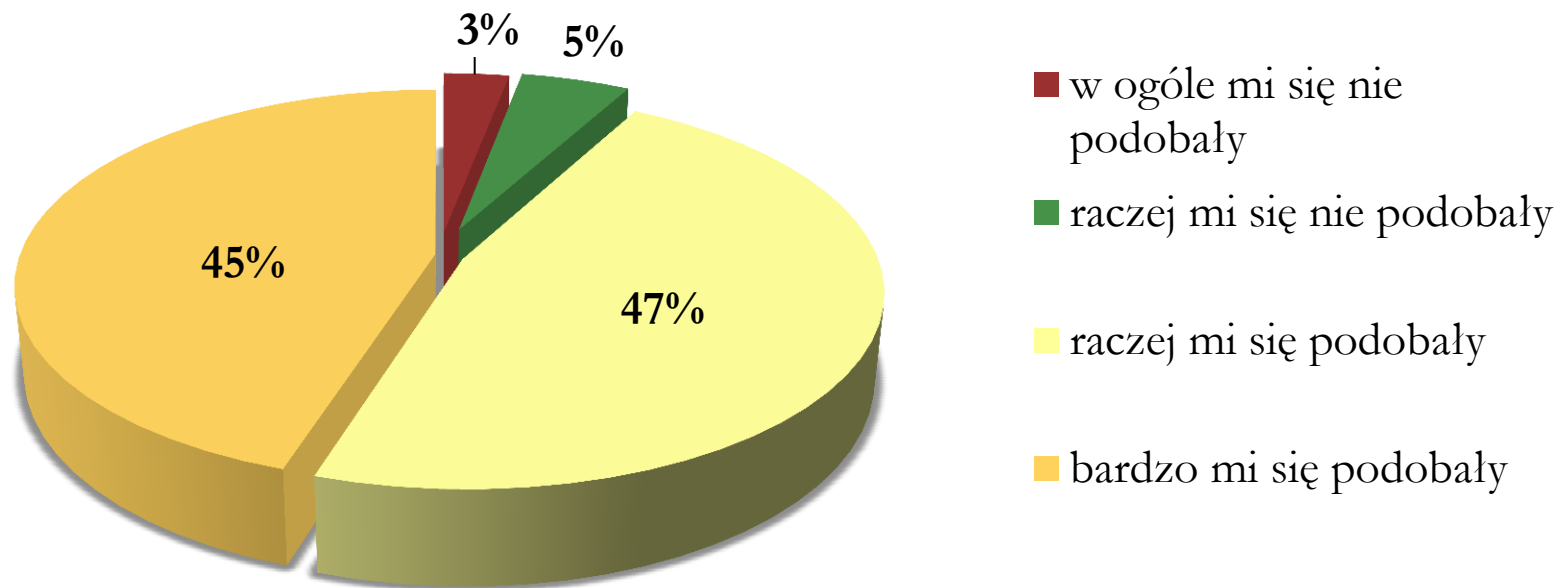
- **87% uczniów, którzy wypełnili ankietę internetową podejmowało rozmowy z rodzicami na temat gospodarowania pieniędzmi** (52% ogółu często lub bardzo często);
- **82% tych uczniów podejmowało rozmowy z rodzicami na temat produktów i usług finansowych** (49% ogółu często lub bardzo często);
- **75% uczestników ankiety internetowej przeglądało oferty instytucji finansowych** (44% często lub bardzo często);

Ocena programu i jego efekty w opiniach uczniów

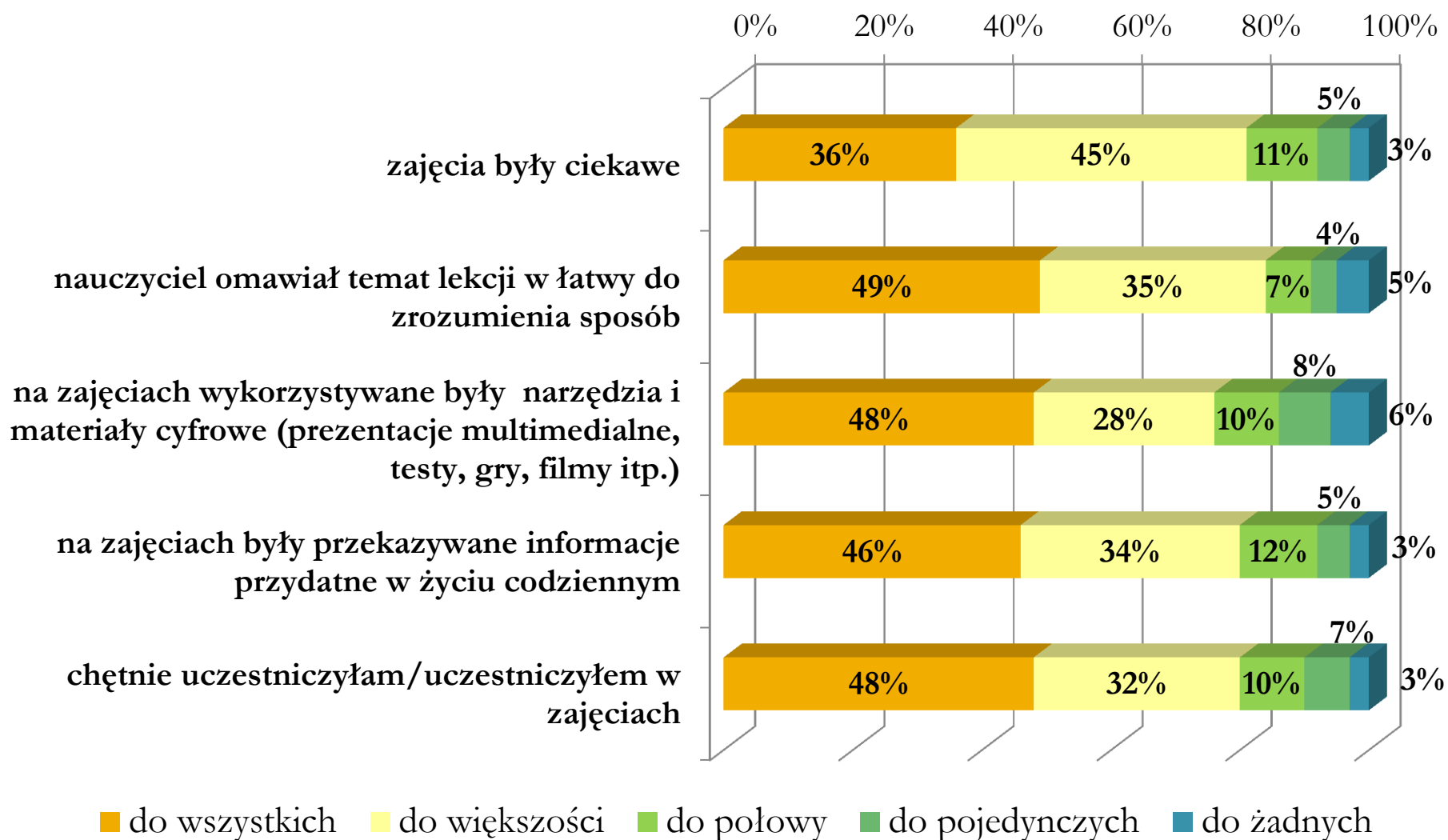
Wyniki ankiety internetowej

Ogólna ocena zajęć przeprowadzonych w ramach programu

Czy podobały Ci się zajęcia przeprowadzone w tym semestrze w ramach programu *Moje finanse*?

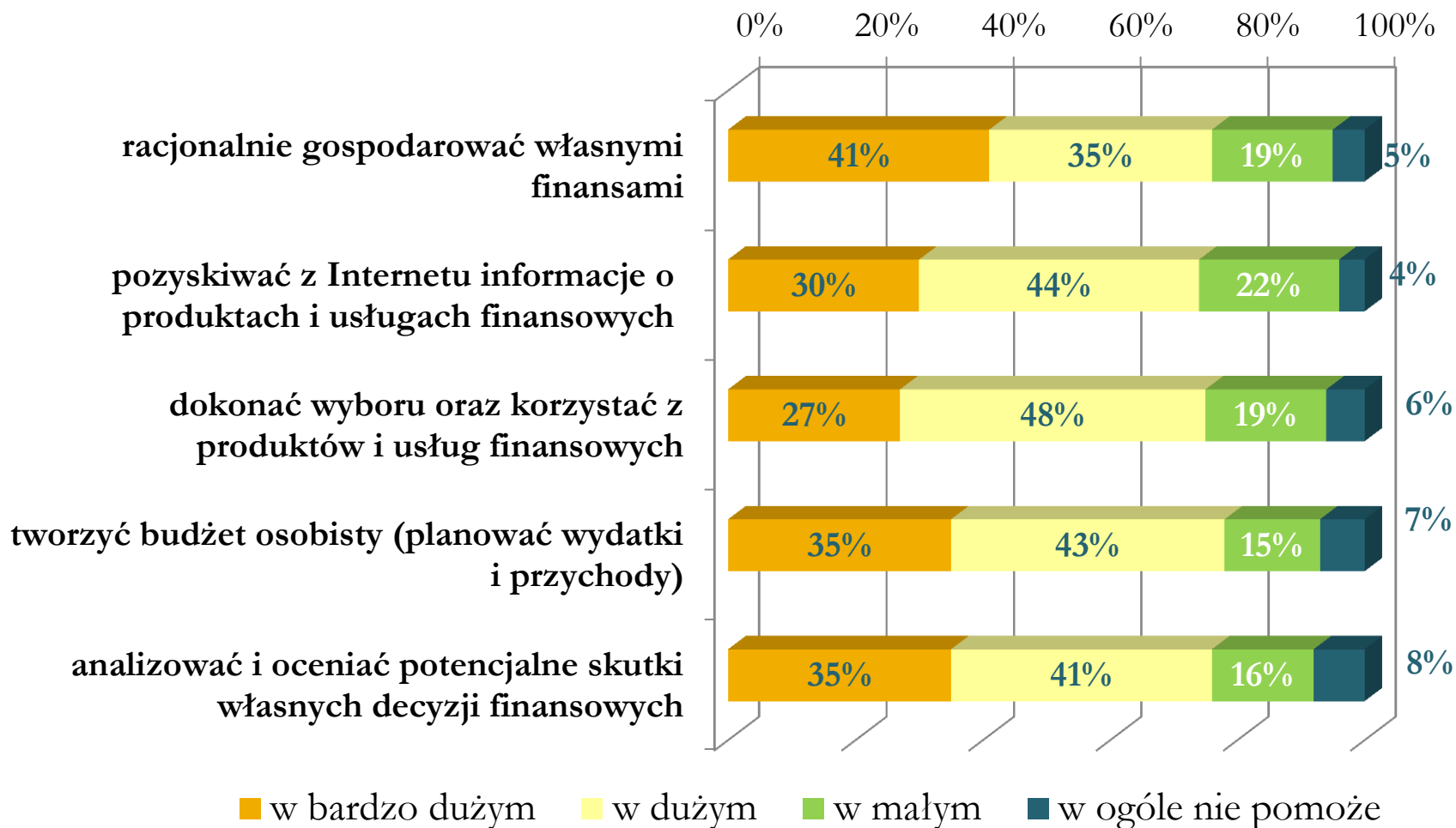

Opis i ocena zajęć realizowanych w ramach programu

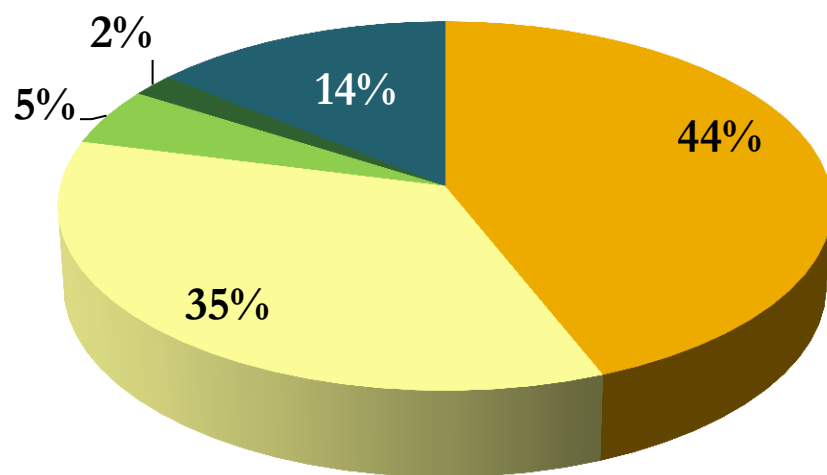
Wpływ programu na umiejętności uczniów (1)

W jakim stopniu to, czego uczniowie dowiedzieli się na lekcjach prowadzonych w ramach programu pomoże im:

Wpływ programu na umiejętności uczniów (2)

Czy po realizacji programu potrafisz znajdować w Internecie interesujące Cię informacje o produktach i usługach bankowych?

- zdecydowanie tak (nie sprawia mi to żadnego problemu)
- raczej tak (sprawia mi to trochę problemów, ale potrafię pozyskać informacje, których potrzebuję)
- raczej nie (sprawia mi to problemy i nie zawsze potrafię pozyskać informacje, których potrzebuję)
- zdecydowanie nie potrafię pozyskiwać z Internetu informacji z tego obszaru
- nigdy nie szukałem/am tego typu informacji

Sugestie uczniów dotyczące działań podnoszących atrakcyjność zajęć realizowanych w ramach programu

Tylko 16% uczniów nie sformułowało żadnych uwag odnośnie programu. Komentarze i sugestie pozostałych uczniów (229 wypowiedzi) zaprezentowano na wykresie:

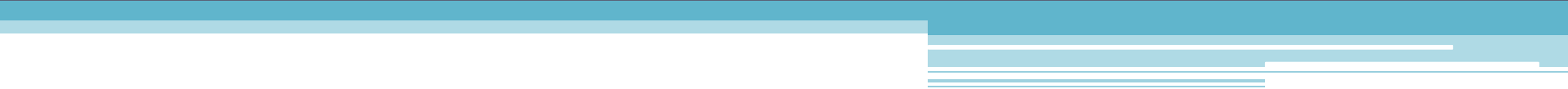

Ocena programu

Podobnie jak miało to miejsce w przypadku uczestników badania panelowego także zdecydowanej większości uczniów biorących udział w ankiecie internetowej (ponad 90% badanych) podobały się zajęcia zrealizowane w ramach programu „Moje finanse”. Ponad 80% uczestników programu uznało, że większość lekcji była ciekawa, przeprowadzona w przystępny sposób i pozwalała uczniom na zdobycie informacji przydatnych w codziennym życiu. Dzięki temu 80% uczniów chętnie uczestniczyło w większości zajęć.

Według $\frac{3}{4}$ uczniów badanych ankietą internetową to, czego dowiedzieli się na zajęciach prowadzonych w ramach programu w dużym stopniu pomoże im racjonalnie gospodarować własnymi środkami finansowymi. Ponad 75% uważa także, że wiedza zdobyta dzięki uczestnictwu w programie pomoże im dokonywać wyboru usług i produktów finansowych oraz z nich korzystać, tworzyć budżet osobisty a także analizować skutki podejmowanych decyzji finansowych.

Zestawienie najważniejszych rezultatów z badań fokusowych nauczycieli

Ogólna ocena zrealizowanych zajęć

Nauczyciele biorący udział w badaniach fokusowych wyrazili zadowolenie z tegorocznej realizacji zajęć. Stwierdzili, że **program spełnił oczekiwania** z jakimi do niego przystąpili, pozwalając im na realizację założonych celów:

- **zgodną z wymogami współczesnej edukacji, a jednocześnie potrzebami i możliwościami nauczycieli, cyfryzację procesu dydaktycznego, a tym samym**
- **lepsze dostosowanie procesu dydaktycznego w zakresie edukacji finansowej do potrzeb uczniów**

W tym kontekście badani podkreślili przede wszystkim **bogactwo i atrakcyjność materiałów** opracowanych do programu *Moje finanse* oraz ich znaczenie dla podniesienia jakości edukacji finansowej młodzieży, w tym: **możliwość urozmaicenia sposobu prowadzenia lekcji** związaną z wykorzystaniem elektronicznych źródeł informacji oraz narzędzi i materiałów cyfrowych, ułatwienie pracy nauczyciela, wzrost zainteresowania młodzieży problematyką finansową oraz jej zaangażowania w lekcje.

Ocena materiałów dla nauczyciela

- Badani ocenili materiały dla nauczyciela jako **bardzo przydatne, pozwalające zaktywizować uczniów, a dzięki zamieszczeniu ich na platformie cyfrowej, wygodne w stosowaniu**. Jako ich największy atut wymieniali **różnorodność, atrakcyjność i dobre dostosowanie do możliwości uczniów oraz potrzeb nauczyciela**.
- Wszyscy uczestnicy sesji fokusowych wyrazili zadowolenie zarówno z otrzymywanych materiałów i narzędzi wspierających edukację finansową, jak i z efektów zajęć prowadzonych z wykorzystaniem tychże materiałów i narzędzi. Wielokrotnie podkreślali, że materiały pozyskiwane dzięki uczestnictwu w programie mają dla nich bardzo dużą wartość, ponieważ **pozwalają na podniesienie jakości i skuteczności procesu kształcenia uczniów szkół ponadgimnazjalnych**.

Ocena ćwiczeń i testów dla uczniów

- Nauczyciele uczestniczący w fokusach uznali ćwiczenia dla uczniów za jeden z najmocniejszych punktów programu *Moje finanse*. Zwrócili uwagę na ich **różnorodność i przystępność, pozytywnie przekładające się na aktywność uczniów**. Podkreślali, że **uczniowie bardzo chętnie pracują zwłaszcza z materiałami cyfrowymi i poprzez ich wykorzystywanie wzrasta zainteresowanie młodzieży realizowaną tematyką**.
- Stosunkowo najwięcej wątpliwości i zastrzeżeń wzbudziły ćwiczenia i testy uczące dla uczniów, przesyłane do nauczyciela dopiero po ich poprawnym rozwiązaniu bez informacji na temat liczby podjętych prób czy pierwotnego sposobu rozwiązania. Badani dostrzegali wprawdzie ich wartość edukacyjną, ale woleliby mieć możliwość wykorzystania ich także jako podstawy do oceny wiedzy i umiejętności uczniów.
- Niektórzy nauczyciele (wyłącznie ci, którzy oprócz zajęć w technikach prowadzą lekcje w zasadniczych szkołach zawodowych) zasygnalizowali zbyt wysoki poziom trudności materiałów dla uczniów. Również nauczyciele techników podkreślali zbyt niski stopień trudności niektórych ćwiczeń.

Ocena filmów, prezentacji i webquestów

- **Filmy i prezentacje opracowane w ramach programu *Moje finanse* były najczęściej wykorzystywanymi zasobami platformy. Korzystali z nich wszyscy nauczyciele uczestniczący w badaniu.** Oceniając je jako niezwykle przydatną pomoc dydaktyczną badani zwrócili jednak uwagę na ich dwa mankamenty: w przypadku obu typów materiałów na niewystarczającą aktualność prezentowanych treści oraz, wyłącznie w przypadku filmów, na niedostosowaną do wieku uczniów, do których są kierowane, zbyt uproszczoną formę przekazu.
- Webquesty jako nowa metoda pracy, wymagająca zarówno od uczniów, jak i od osoby prowadzącej lekcję, nieco innego typu zaangażowania, wzbudzały u badanych nauczycieli najwięcej obaw. Z tego powodu w pełni wykorzystywała je w bieżącym roku tylko część badanych. Co warte podkreślenia, **wszyscy, którzy się na to zdecydowali byli zadowoleni z efektów uzyskanych dzięki wykorzystaniu webquestów i zadeklarowali stosowanie tej metody także w kolejnych latach.**

Zakres wykorzystywania nowoczesnych technik informacyjno – komunikacyjnych (1)

- Zgodnie z założeniami programu *Moje finanse*, podczas jego realizacji w bieżącym roku nauczyciele zwiększyli częstotliwość i zakres wykorzystywania narzędzi ICT w procesie dydaktycznym w stosunku do lat wcześniejszych (wszyscy zadeklarowali wykorzystywanie tego typu pomocy w procesie dydaktycznym na szerszą skalę niż w latach wcześniejszych);
- Procesowi stopniowego wdrażania się do pracy opartej na wykorzystywaniu nowych technologii (zwiększania umiejętności w tym zakresie), w przypadku badanych nauczycieli towarzyszył także wzrost motywacji do podejmowania tego typu działań w przyszłości. Badani dostrzegli liczne zalety cyfryzacji procesu dydaktycznego: możliwość uatrakcyjnienia zajęć, ułatwienie uczniom przyswajania różnych treści poprzez urozmaicenie przekazu, ułatwienie nauczycielowi prowadzenia zajęć oraz śledzenia postępów ucznia, wzrost zainteresowania uczniów podejmowanymi zagadnieniami oraz ich zaangażowania w zajęcia, wzrost własnych kompetencji dydaktycznych i informatycznych.

Problemy w wykorzystywaniu nowoczesnych technik informacyjno – komunikacyjnych

- Pełne wykorzystanie zasobów cyfrowych programu *Moje finanse* wciąż jest mocno ograniczane przez **liczne problemy techniczno – organizacyjne związane z niedostatecznym wyposażeniem szkół w rzutniki, komputery i wystarczająco wydajne łącza internetowe oraz stosunkowo niską rangą edukacji finansowej w szkołach ponadgimnazjalnych** skutkującą z jednej strony niewielką liczbą godzin przewidzianych na zajęcia obejmujące tą tematykę, z drugiej lokowaniem tych zajęć poza salami multimedialnymi.
- Z tego względu, nauczyciele realizują przede wszystkim te tematy i treści programu *Moje finanse* (wykorzystując opracowane do nich pomoce dydaktyczne), które najlepiej wpisują się w podstawę programową kształcenia ogólnego w szkołach ponadgimnazjalnych, w szczególności w ramach przedmiotu podstawy przedsiębiorczości. Tym samym, dokonują selekcji dostępnych materiałów pod kątem bieżących i zróżnicowanych potrzeb oraz możliwości uczniów różnych typów szkół. W praktyce oznacza to, że sięgając po materiały programu nawet na większości lekcji prowadzonych w ramach podstaw przedsiębiorczości, wykorzystują tylko część z nich.

Najważniejsze efekty programu w opiniach nauczycieli

- Najważniejszymi efektami uzyskiwanym dzięki realizacji programu *Moje finanse* (i wykorzystywaniu materiałów opracowanych w jego ramach) są, zdaniem wszystkich badanych nauczycieli, **wzrost aktywności uczniów oraz wzrost świadomości znaczenia kwestii finansowych w codziennym życiu.**
- Według nauczycieli, którzy wzięli udział w badaniach fokusowych, pod wpływem programu dokonują się także zauważalne **zmiany poziomu zainteresowania poruszaną problematyką oraz umiejętności i zachowań uczniów związanych z gospodarowaniem własnymi finansami, w tym korzystaniem z usług finansowych.**

Potrzeby nauczycieli i sugestie dotyczące modyfikacji elementów programu

Badani wskazali kilka obszarów, które warto byłoby uzupełnić lub skorygować:

tematyka programu - badani postulują dodanie do programu nowych tematów takich, jak rynek pracy, zasady funkcjonowania przedsiębiorstw czy zagadnienia makroekonomiczne, które znajdują się w podstawie programowej przedmiotu podstawy przedsiębiorczości.

materiały zamieszczone na platformie - nauczyciele podkreślają potrzebę ich stałej aktualizacji i konieczność usunięcia pojawiających się jeszcze w niektórych ćwiczeniach usterek technicznych, zaś wśród materiałów, których chcieliby mieć do dyspozycji większą ilość, wymieniają przede wszystkim symulacyjne gry dydaktyczne oraz testy i ćwiczenia pozwalające na zweryfikowanie poziomu wiedzy i umiejętności uczniów

szkolenia dla nauczycieli – badani chcieliby uczestniczyć w warsztatach (najchętniej stacjonarnych) umożliwiających wymianę doświadczeń i aktualizowanie informacji z zakresu tematyki i metodyki edukacji finansowej (poznawać przykłady i ćwiczyć sposoby wykorzystywania zasobów programu). Niektórzy chętnie uczestniczyliby w dłuższych szkoleniach dotyczących obsługi platformy programu, aby później swobodnie wykorzystywać oferowane narzędzia metody i materiały cyfrowe.

Podsumowanie wyników ewaluacji

Trafność i skuteczność programu
Moje finanse

Trafność programu

Wyniki przeprowadzonych badań pozwalają sformułować wniosek, że program *Moje finanse* charakteryzuje się wysokim poziomem trafności:

ponad 90% uczniów i wszyscy nauczyciele wyrażają zadowolenie z udziału w programie wysoko oceniając zarówno jego formę (i oprawę dydaktyczną) jak i, przede wszystkim, zawartość merytoryczną – dobrze dostosowaną do potrzeb użytkowników (umożliwiającą podniesienie jakości procesu dydaktycznego) i odbiorców (umożliwiającą im zdobycie wiedzy i umiejętności przydatnych w codziennym życiu) i pozwalającą na realizację wszystkich założonych celów .

Skuteczność programu (1)

W trakcie realizacji programu w roku 2014:

- Ponad 70% uczniów zwiększyło wiedzę i umiejętności w zakresie zarządzania finansami osobistymi:
- Zdecydowana większość uczniów zmieniła swoje zachowania i nawyki w obszarze zarządzania finansami osobistymi (ponad 90% badanych w trakcie realizacji programu zwiększyło udział wydatków planowanych w ramach ogółu dokonywanych wydatków; 77% zadeklarowało wzrost umiejętności tworzenia budżetu osobistego a ponad 3/4 uczniów, którzy przed programem nie dysponowali własnymi środkami finansowymi lub wydawali wszystkie swoje dochody na bieżące potrzeby, zaczęło oszczędzać pieniądze otrzymywane w trakcie programu);
- Aż 74% uczniów pogłębiło umiejętności w zakresie analizowania i oceny potencjalnych skutków decyzji finansowych uzyskując w badaniu końcowym wyższy wynik testu z tego zakresu tematycznego, niż w badaniu początkowym. Niemal połowa (48% ogółu) uzyskała wynik maksymalny.

Skuteczność programu (2)

Po realizacji programu w roku 2014:

- **Aż 92% badanych uczniów (231 osób) zwiększyło wiedzę na temat zasad działania sektora bankowego i roli Narodowego Banku Polskiego w systemie finansowym państwa poprawiając wynik testu dotyczącego tej problematyki:**
 - Ponad połowa uczniów (55%) w badaniu końcowym uzyskała maksymalny wynik w części testu dotyczącej jakie znaczenia Narodowego Banku Polskiego w systemie finansowym Polski,
 - Nieco więcej niż co trzeci uczeń (34% ogółu) uzyskał w badaniu końcowym maksymalny wynik w części testu dotyczącej zasad działania sektora bankowego.
- **Niemal $\frac{3}{4}$ badanych (74% ogółu) po realizacji programu potrafi bez problemu pozyskiwać informacje o produktach i usługach finansowych przy wykorzystaniu technologii informatycznej, o czym świadczy fakt, iż swoje umiejętności w tym zakresie oceniają oni na 8-10 punktów w skali 0-10.**
- **Ponad 60% ogółu badanych deklaruje wzrost zainteresowania co najmniej jednym produktem finansowym, a aż 80% ogółu deklaruje zamiar wykorzystania co najmniej jednego produktu w najbliższym roku. Ponadto ponad 80% uczniów podejmuje rozmowy z rodzicami na temat gospodarowania pieniędzmi oraz na temat produktów i usług finansowych, ponad $\frac{3}{4}$ uczniów (77% ogółu) przegląda oferty instytucji finansowych (42% często lub bardzo często).**

Skuteczność programu (3)

Po realizacji programu w roku 2014:

Ponad 80% uczniów zwiększyło wiedzę na temat produktów i usług oferowanych przez instytucje finansowe (banki, GPW, Fundusze Inwestycyjne), a ponad 60% uczniów zwiększyło zainteresowanie ich wykorzystywaniem:

- W badaniu końcowym 75% uczniów wymienia co najmniej trzy różne typy instytucji finansowych oraz trzy różne rodzaje produktów finansowych przez nie oferowanych. Większość badanych - wymienia więcej instytucji finansowych (212 uczniów czyli 84% ogółu) i więcej produktów (220 osób czyli 87% ogółu badanych) w badaniu końcowym niż w badaniu początkowym,
- Ponad 90% uczniów zwiększyło wiedzę dotyczącą zasad wykorzystywania różnych produktów i usług bankowych oraz różnych form inwestowania i rodzajów ryzyka z nimi związanych i w końcowym pomiarze uzyskało istotnie wyższy wynik testu (obejmującego łącznie 13 zadań z omawianego zakresu) niż w pomiarze początkowym:
- ponad połowa uczniów w badaniu końcowym uzyskała ponad 80% punktów w części testu dotyczącej zasad wykorzystywania różnych produktów i usług finansowych (21% uzyskało wynik maksymalny),
- aż $\frac{3}{4}$ uczniów w badaniu końcowym uzyskało co najmniej 80% punktów w części testu dotyczącej różnych form inwestowania oraz rodzajów ryzyka z nimi związanych (50% ogółu uzyskało wynik maksymalny).

Skuteczność programu (4)

Nauczyciele realizujący program zwiększyli częstotliwość i zakres wykorzystywania narzędzi i technik informacyjno – komunikacyjnych w procesie dydaktycznym oraz umiejętności i motywację w tym zakresie.

Wszyscy badani zadeklarowali wykorzystywanie narzędzi i edukacyjnych pomocy cyfrowych w procesie dydaktycznym na szerszą skalę niż w latach wcześniejszych. Deklaracje te znajdują potwierdzenie w badaniach uczniów, z których wynika, że na większości lekcji prowadzonych w ramach programu 82% młodzieży korzysta z filmów i prezentacji, a 68% uczniów co najmniej na połowie lekcji pracuje na komputerach.

Z badań wynika także, że wykorzystywanie materiałów i narzędzi cyfrowych i wzrost umiejętności w tym zakresie zwiększają skłonność nauczycieli do dalszej pracy przy użyciu tego typu technik.

Jednocześnie jednak nauczyciele podkreślają, że swobodne poruszanie się po platformie i poznanie jej zasobów zajmuje im około dwóch lat. Dopiero po tym okresie mogą je przystosować do swoich potrzeb i w pełni wykorzystać w procesie dydaktycznym. Oznacza to, że w danym roku szkolnym do procesu dydaktycznego włączane są przede wszystkim te materiały, które nauczyciele poznawali na szkoleniach realizowanych w poprzednich edycjach programu. Narzędzia i materiały wprowadzane w bieżącym roku będą miały szansę zaistnieć jako z góry zaplanowany element zajęć najwcześniej w kolejnym roku szkolnym.